

Институт за човекови права

ПРАВАТА НА ПРИТВОРЕНИ И ОСУДЕНИ ЛИЦА ВО ВРЕМЕ НА КОВИД 19

**Состојбата во казнено-поправни установи и мерките
за здравствена заштита и остварување на останатите права
за време на КОВИД 19**

Правата на притворени и осудени лица во време на КОВИД 19

Состојбата во казнено-поправни установи и мерките за здравствена заштита и остварување на останатите права за време на КОВИД 19

Издавач

Институт за човекови права

За издавачот

Маргарита Цаца Николовкса

Автор

Мартин Сопронов

СОДРЖИНА

Кратенки.....	5
Вовед	6
1. Состојбата во затворите во Република Северна Македонија во 2019 година	8
2. Остварување на правата на осудени и притворени лица во време на епидемија – компаративен пристап национално законодавство, меѓународните стандарди, преземени мерки, препораки.	12
2.1. Затворски персонал – организација на работата за време на епидемијата	13
2.2. Третман на осуденици	16
2.3. Упатување на извршување казна затвор	17
2.4. Прием на осудено лице	19
2.5. Права на осудените лица.....	20
2.5.1. Право на сместување	21
2.5.2. Право на облека и постелнина, лична хигиена и исхрана	22
2.5.3. Право на работа	25
2.5.4. Право на образование.....	27
2.5.5. Слободни активности, спорт и рекреација и право на одмор.....	28
2.5.6. Право на здравствена заштита.....	29
2.5.7. Право на информирање.....	36
2.5.8. Право на задоволување на верските потреби	37
2.5.9. Право на контакти со надворешниот свет.....	37
2.6. Погодности на осудените лица.....	42
2.7. Преместување на осудени лица.....	44
2.8. Отпуштање на осудените лица.....	45
3. Транспарентност	48

КРАТЕНКИ

World Health Organisation (WHO)	Светска здравствена организација (СЗО)
International Corrections and Prisons Association (ICPA)	Меѓународно здружение за поправни домови и затвори
European Organisation of Prison and Correctional Services (EUROPRIS)	Европска организација за затворски и поправни служби
Penitentiary Regional Academy (ARP)	Казнено-поправна регионална академија
European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)	Европски комитет за спречување тортура и нехумано или понижувачко постапување или казнување (КПТ)
Управа	Управа за извршување на санкции
PCM	Република Северна Македонија

ВОВЕД

Ковид 19 го попречи нормалното функционирање на државите во светот, поголемиот број земји со цел заштита на населението беа принудени да преземат многу строги рестриктивни мерки со кои се ограничија многу човекови права, па така и правата на лицата кои се на извршување на казна затвор или пак кои се притвор. Голем број држави беа исправени пред предизвикот за прв пат во нивните истории да воведат кризна или вонредна состојба, заедно со полициски час, да го ограничат движењето на луѓето и ги затворат границите, а дел од државите кои се членки на Советот на Европа, побараа дури и суспендирање на одредени членови од Европската Конвенција за Човекови Права (ЕКЧП). Како производ на горенаведените преземени мерки, во голем дел од државите извршната власт во себе ја сосредочи и законодавната власт (каде тоа уставите го дозволуваат), со тоа дефакто се наруши принципот на „кочници и рамнотежа“ односно поделба на власта. Немајќи претходно искуство при воведување на рестриктивни мерки за заштита од пандемија (пред се ограничување на движењето и контактите на луѓето), многу држави ризикуваат да ги загрозат принципот на пропорционалност на мерките кои треба да бидат „предвидени со закон, неопходни и пропорционални на целта што сака да се постигне“, па можеби најдобар начин за да не се случи тоа е да се следат препораките на меѓународни институции и тела кои се бават со здравствена заштита и човекови права. Оттаму потребата од компаративна анализа на преземените/непреземените мерките за заштита од КОВИД 19 во затворите и препораките од меѓународни надлежни институции.

Цел на оваа анализа е да направи паралела помеѓу мерките преземени во нашата држава и состојбите и мерките приземни во други европски држави, а со тоа и да даде препораки кои се потребни за заштита од КОВИД 19 во затворите, а согласно законската регулатива со која се гарантираат правата на осудените лица кои извршуваат казна затвор и притворените лица во Република Северна Македонија. Како индикатор за оценување на тоа дали една мерка е соодветна или не ќе послужи прегледот на стандарди и препораки дадени од меѓународни тела кои се специјализирани во областа.

Посебен осврт е даден на правото на здравствена заштита како и соодветноста и пропорционалноста на преземените мерки. Осудените лица имаат право на исто ниво на здравствена заштита како и лицата во општеството во целина. Овој принцип произлегува од фундаменталните права на поединецот. Неадекватното ниво на здравствена заштита може бргу да доведе до ситуации што потпаѓаат под поимот нечовечко и понижувачко постапување. Исто така, здравствената грижа во определена установа може потенцијално да одигра значајна улога во борбата против несоодветниот третман како во таа установа, така и на било кое друго место.

1.

**СОСТОЈБАТА ВО ЗАТВОРИТЕ ВО РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО 2019 ГОДИНА**

Во однос на 2019 година, поплаките на осудените и притворените лица во принцип се однесуваат на исти проблеми како и претходните години, што е показател дека нема значителни промени во врска со можностите за остварување на нивните права.

Здравствена заштита

Поплаките во врска со здравствената заштита и 2019 година се најбројни, при што се бара интервенција поради несоодветна, ненавремена и неконтинуирана здравствена заштита и здравствен третман на осудените и притворените лица¹. Понатаму, поради обезбедување на лекарства на сопствен трошок заради недоволната опременост со потребните медикаменти на затворските амбуланти, укажуваа и на лоша опременост на затворските амбуланти со неопходните медицински апарати, и сл.

По однос на препораката на Народниот правобранител на РСМ во врска со здравствената заштита на осудените и притворените лица, во текот на 2019 година сите здравствени работници од казнено-поправните установи Идризово и затвор Скопје се преземени од страна на Јавните здравствени установи што вршат примарна здравствена заштита, во мрежата на здравствени установи на подрачјето на Скопје. Меѓутоа, не е обезбедена континуирана здравствена заштита на осудените лица, ниту е обезбеден доволен број на соодветен и стручен медицински персонал со што и натаму се оневозможува редовниот пристап до лекар на осудените лица, а затворските амбуланти не се опремени со сета неопходна медицинска опрема. Загрижува податокот дека во повеќето казнено-поправни установи нема вработен медицински персонал, а здравствената грижа се обезбедува преку Клиничките болници од градот каде што се сместени овие установи.²

Хигиенски услови

Во годишниот извештај на Народниот правобранител забележано е Незадоволство од условите, посебно од неможноста да одржуваат лична хигиена, како и хигиена во просториите во кои издржуваат казна затвор од страна на група осуденички од женското одделение на КПД „Идризово“. Притоа, укажано е дека во оваа установа немаат елементарни хигиенски услови, што непосредно влијае и на одржување и зачувување на нивното здравје, изразувајќи незадоволство и разочараност од индиферентниот однос на управата на затворот, наведувајќи дека се третирали како „редни“ броеви, а не луѓе со основни потреби, кои по издржувањето на казната и процесот на ресоцијализација, треба да се вклучат во општествениот живот, со добра здравствена состојба.

Незадоволството најмногу се однесува од недостигот на топла вода, запуштени тоалетите кои не функционираат, неисчистени септичките јами во дворот и ширењето неподнослива реа, како и затоа што корпите за ѓубре се наоѓаат пред влезот на централната кујна, а поради неодржување на дворната површина во собите има комарци, муви и др. инсекти, како и лебарки тафтабити и сл. Од страна на Народниот правобранител е извршен увид во објектот (Женското одделение) и побарано е од директорот на установата да преземе конкретни мерки заради создавање на потребните услови за издржување на казната затвор, со почитување достоинството на осудените лица, и во тој контекст да се води грижа за одржување на нивното здравје и хигиена, а што впрочем претставува и негова законска обврска. Одредбите од Законот за извршување на санкциите, го обврзуваат директорот на установата да се грижи за остварување на правата на осудените лица, но и Европските затворски правила во однос на условите за сместување на осудените лица, кои предвидуваат дека мора да се води сметка за почитување на човековото достоинство на осудените лица и да се исполнуваат барањата за одржување на здравјето и хигиената. Од установата доставен е одговор до Народниот правобранител дека се преземени мер-

1 годишен извештај 2019 на народниот правобранител стр.82 <http://ombudsman.mk/upload/godisni%20izvestai/gi-2019/gi-2019.Pdf>

2 Ibid стр. 83

ки за решавање на наведените проблеми, но по извршениот увид утврдено е дека не се видно подобрени условите, како во поглед на хигиената во тоалетите и бањите, така и во однос на можноста за користење топла вода. Дополнително, не се обезбедува доволно греење во објектот.

Пренатрупаност во затвори и трансфер на осудени лица

Како резултат на Законот за амнестијата³ се намали бројот на осудени лица во одделни КПУ, што особено дојде до израз во установите со помал број осудени лица, но сепак условите значително не се подобрија.

Осудениците лица исто така се жалат на неможноста да користат погодност, или да бидат преместени во друго одделение/установа.

Одреден број осудени лица бараа интервенција за нивно преместување, прогресирање, прекин на казна или користење погодност, од страна на Народниот правобранител упатено до директорот на казнено поправната установа барање да се испитаат можностите за прифаќање на барањата на осудените лица, и да се испитаа дали се исполнети законските услови, за секој од предметите. Следствено, онаму каде барањата се основани извршено е преместување во друго одделение или пак, друга казнено- поправна установа.

Услови во затворите каде се извршува мерката притвор

Притворениците најчесто се жалат на судските одлуки во врска со притворот, дел бараат интервенција за замена на притворот со друга мерка, а во дел укажуваат дека неосновано се обвинети. Во однос пак на нивниот здравствен третман од страна на здравствената служба на установата, од страна на Народниот правобранител вршен е увид во здравствената документација како и проверка за континуираното следење на здравствената состојба на притворените лица.

По физичката пресметка која се случи во затворот Скопје, кога физички се нападнати две притворени лица од страна на други притворени лица. Напредниот правобранител постапил по случајот и констатирани се неправилности поврзани со функционирањето на притворското одделение на Затворот Скопје, за та цел е изготвен посебен извештај со препораки за правилно извршување на работите во врска со обезбедувањето на притворените лица.

Со цел да се исполнат дадените препораки, од страна на директорот на Управата за извршување на санкциите и директорот на Затворот Скопје се преземени повеќе мерки, меѓу кои: на шеталиштата е обезбедено соодветно осветлување и видео надзор, изменет е начинот на шетање на притворените лица во шеталиштата на начин што секоја соба од притворското одделение е сама во шеталиштето, задолжително е присуството на службени лица за време на движење на свеж воздух на притворено лице, при приемот на новодојдени притворени и осудени лица, доколку по проценка на командирите и помошниците командири некој од нив претставува безбедносен ризик, задолжително за тоа треба го консултираат заповедникот, а во негово отсуство неговиот заменик, навремено и детално евидентирање на настаните во притворското одделение и др.

Во однос на здравствениот третманот кој го добиваат притворени лице во Затвор Скопје, по добиени сознанија тешка здравствена состојба на едно лице и наводно несоодветно постапување, Народниот правобранител постапил по случајот (разговор со директорот за Затвор Скопје, со притвореното лице, увид во медицинската документација и разговор со затворскиот лекар), и констатирано е дека се извршени повеќе испитувања во државни клиници, а од страна на затворската амбуланта се проследени сите мислења од специјалистите дадени за здравствените проблеми на притвореното лице. Оттаму нема

3 Закон за амнестија Службен Весник на РСМ Бр.1118.01.2018 стр.25 <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/9ed57aa51bb-149b19af0b3cf8afe824f.pdf>

констатирано пропусти и недостатоци во постапувањето и запазувањето на процедурата од страна на затворскиот доктор и од неговиот третман кон притвореното лице.⁴

Право на работа и стручно оспособување на осудени лица

Со извештајот на Народниот правобранител за воспоставување и реализирање на основно и средно образование, се констатира дека тоа не е реализирано, освен во КПУ Затвор Охрид каде што од ноември 2019 год. е почнато со реализација на основно образование на осудените лица. Сепак, спроведени се обуки и за стручно оспособување на осудените лица, како мажи така и жени, односно обука за автомеханичари кај мажите и обука за фризерки и кројачки кај жените кои се целосно завршени, а во тек се обуки на мажи и жени пекари, како и стручно оспособување на осудени лица за градежништво, готвачи, молеро-фарбари, земјоделе и друго.⁵

---

4 <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2019/GI-2019.pdf> стр.84 и 85

5 <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2019/GI-2019.pdf> стр.86

2.

**ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ОСУДЕНИ И
ПРИТВОРЕНИ ЛИЦА ВО ВРЕМЕ НА ЕПИДЕМИЈА
– КОМПАРАТИВЕН ПРИСТАП НАЦИОНАЛНО
ЗАКОНОДАВСТВО, МЕЃУНАРОДНИТЕ
СТАНДАРДИ, ПРЕЗЕМЕНИ МЕРКИ, ПРЕПОРАКИ.**

Во Република Северна Македонија со Законот за извршување на санкциите се уредува извршувањето на санкциите изречени за кривични дела и прекршоци. Со овој закон меѓу другото се уредуваат и правата на осудените лица и обврските на државата во однос на остварување на тие права. Фокусот е ставен на правата на осудените лица со цел да се направи паралела како мерките превезени од страна на државата влијаат на остварувањето на истите и притоа компаративно да се споредат со препораките и стандардите на меѓународните релевантни тела и мерки преземени во други земји и да се дадат соодветни препораки за понатамошно постапување.

Од особен интерес на оваа анализа се неколку значајни теми почнувајќи од организацијата на работата на затворскиот персонал, па се до остварувањето на правата на осудените лица, имајќи ги предвид потешкотиите и проблемите со кои затворските системи широм светот се соочуваат поради епидемијата на Ковид 19.

2.1. ЗАТВОРСКИ ПЕРСОНАЛ – ОРГАНИЗАЦИЈА НА РАБОТАТА ЗА ВРЕМЕ НА ЕПИДЕМИЈАТА

Управата за извршување на санкциите е орган кој е одговорен за извршување на санкциите. Со истата раководи Директор, за време на епидемија негова главна одговорност е грижата за остварување на правата на осудените и притворените лица.⁶

Системот на извршувањето на казната затвор се организира така што може во одвоени установи или во одвоени одделенија на одделни установи и групи во нив да се спроведе распоредување, класификација и разместување на одделни категории на осудени лица, за полесно спроведување на различни видови на третман, спречување на меѓусебното штетно влијание на осудените лица и одржување на дисциплината.

Лицата кои се задолжени остварување на правата на осудениците во казнено-поправните и воспитно-поправните установи се поделени во следните три категории:

- административни државни службеници,
- затворска полиција и
- помошно-технички лица.

Сите три категории на вработени во затворите остваруваат непосреден контакт со осудениците, затоа во однос на превенција од вирусот од особена важност е овие лица да се здрави и да ги почитуваат протоколите од страна на Министерството за Здравство, како и препораките кои доаѓаат од релевантните меѓународни организации и институции. Исто така, како добра основа за размислување треба да се земат и мерките преземени од страна на другите држави, особено во делот на начинот на кој ја реорганизираше работата и препораките кои ги издале до вработениот затворски персонал.

ПРЕПОРАКИ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА НА РАБОТАТА НА ЗАТВОРСКИОТ ПЕРСОНАЛОТ

- Треба да се засили достапноста на персоналот, и истиот треба да добие соодветна професионална поддршка, здравствена заштита, гаранција за безбедноста, како и обука која е потребна со цел да биде во можност да продолжи да ги исполнува задачите на местата за лишување од слобода.⁷

6 Закон за извршување на санкциите член 27, 29 и 31

7 КПТ - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на коронавирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г. https://rm.coe.int/16809dd4ob?fbclid=IwAR2TiBqs_td7YxSicN3ZxxRGRCo9wBx7Bnb356QUodQSPBfAAn_uMibs4yM

- Персоналот е поделен на смени / тимови на начин што различните тимови / смени не доаѓаат во контакт едни со други и времетраењето на смените е скратено во единиците каде што персоналот е во директен контакт со затворениците⁸ со цел да се ослободи притисокот врз персонал;⁹
- Суспендирање на мисии, настани и состаноци што бараат групирање на луѓе, освен во итни случаеви.¹⁰
- Намалување на персоналот со цел да се ограничи бројот на лица што кружат во установите.¹¹
- Минимизирање на социјалното собирање меѓу вработените и обезбедување на повеќе личен простор помеѓу поединците во кантина наменета за персоналот.¹²
- Персоналот да се консултира со здравствените служби во нивната соодветна организација доколку патувале или живеат во општина / област со висок ризик каде COVID-19 се шири, оствариле блиски контакти со странци во најпогодените земји или стапиле во контакт со потврден случај, мора да бидат ставени под карантин.¹³
- Сите вработени во затворите подлежат на проценка (преку мерење на треска) пред да влезат во затворот.¹⁴
- Ризичните категории на персонал ќе останат дома.¹⁵
- Можност за работа од дома доколку е возможно и за оние категории вработени каде тоа е изводливо.¹⁶
- Предвремено завршување на основните курсеви за обука на кои присуствуваат нововработените лица.¹⁷
- Целиот персонал и луѓето во затворите и другите места на притвор да останат дома доколку не се чувствуваат добро или се болни.¹⁸

Марки преземени од страна на државите согласно горенаведените препораки

- Во Австрија воспоставен е систем на засебни групи, поделени на мали единици, со цел раздвојување на чуварите едни од други.
- Во Бразил, припадниците на затворскиот персонал кои се постари од 60 години, кои страдаат од хронични или респираторни заболувања или бремени жени ќе останат дома. Во Франција бремените жени, персонал кои има тешка болест или се на специјален третман. Во Косово само повозрасните припадници на затворскиот персонал.¹⁹
- Во Чешка најголемиот дел од вработените во седиштето на установата одговорна за извршување на санкции работат од дома, доколку тоа не ја загрозуваат безбедноста

8 Затвореници – поширок поим кој е што опфаќа осудени и притворени лица.

9 Covid-19 related statement by the members of the council for penological co-operation working group (pc-cp wg) стр. 3

10 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.18. (Препорака на ARP, ICPA и EUROPRIS, имплементирана во Бразил, Шпанија, Литванија, Латвија, Словачка и Турција.)

11 Ibid, стр. 18 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Австрија, Шпанија, Израел, Луксембург, САД)

12 Ibid стр.18 (Препорака на EUROPRIS и ICPA, имплементирана во Австрија, Косово и Молдавија.)

13 Ibid стр.19 (Препорака дадена од страна на СЗО имплементирана во Бразил, Бугарија, Чешка, Латвија Колумбија, Гана, Израел, Молдавија, Словачка и Австралија)

14 Ibid стр.19 (Препорака од ICPA и EUROPRIS, имплементирана во Аргентина, Естонија, Чешка, Гана, Израел, Косово, Литванија, Луксембург и Словачка.)

15 Ibid стр.19 (Препорака на ARP, имплементирана во Бразил, Франција и Косово.)

16 Ibid стр.20 (Препорака на ARP, имплементирана во Чешка, Данска, Естонија, Шпанија, Финска, Шведска, Австралија, Гватемала и Уругвај.)

17 Ibid стр.20 (Препорака на EUROPRIS имплементирана во Италија и Латвија)

18 Ibid, стр.42 (Препорака на СЗО, имплементирана во Бразил, Колумбија, Естонија, Израел, Холандија, САД, Нов Зеланд, Шведска, Уругвај и Австралија)

19 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.18и19

на установата и не претставуваат ризик по популацијата во установата. Во Естонија сите бремни службенички и работнички во затворите мора да останат дома и да работат на далечина.²⁰

Заклучок

- Од страна на Управата не бевме информирани за посебни мерки преземени во однос на организацијата на работата на затворскиот персонал. Оваа група лица преставува најголем ризик за пренесување на вирусот во казнено-поправните установи, од причина што остварува контакти со надворешниот свет.

Затоа носењето на мерки е од исклучителна важност за спречување на ширење на епидемијата. Во таа насока пред се треба да се обезбеди обука на персоналот согласно препораките на меѓународните институции и протоколите на Министерството за здравство (користење на заштитна опрема и начин на остварување на контакт со осудениците/притворениците особено при одржувањето на редот и дисциплината). Редовна проценка на ризикот со лекарски персонал во установите (редовни контроли – мерење температура и епидемиолошка анкета). Организација на смени, поделба на засебни групи на затворскиот персонал, каде нема да има премин од една во друга група (по правило), со тоа ќе се избегне контакт на група со група и ќе се обезбеди повеќе личен простор помеѓу поединците на групата.

ПРЕПОРАКИ ЗА СРЕДСТВА ЗА ДЕЗИНФИЦИРАЊЕ И КОРИСТЕЊЕ ОПРЕМА ЗА ЛИЧНА ЗАШТИТА

- Да се обезбедат средства за дезинфекција и друга санитарна опрема, а персоналот да носи маски, ракавици, а понекогаш и друга заштитна опрема кога се во контакт со затворениците за да се избегне заболување во двете насоки.²¹
- Да се поделат упатства за правилна употреба на опремата за лична заштита дадени на персоналот и лицата во затвор.²²
- Обезбедување и употреба на медицински маски, целосни наметки за еднократна употреба, заштита на очите (на пр. штит за лице или очила) ракавици за еднократна употреба на затворскиот персоналот и здравствениот персонал (за активности што вклучуваат близок контакт со сомнителен или потврден случај на COVID-19).²³
- Употреба на маски и ракавици од страна на персоналот на влезот / приемот каде се прифаќаат затворениците.²⁴

Марки преземени од страна на државите согласно горенаведените препораките

- Во Чешка, Уругвај и Гватемала персоналот кој управува со пакетите што се испраќаат во казнено-поправната установа или кои работат на влезови / порти носи маски, ракавици и други хигиенски елементи што се сметаат за релевантни.²⁵

20 Ibid стр.20

21 Covid-19 related statement by the members of the council for penological co-operation working group (pc-cp wg) стр. 3

22 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.21 (Препорака на СЗО, имплементира од Естонија, Гана, Косово, Молдавија, Австралија и Нов Зеланд.)

23 Ibid стр.21 (Препорака на СЗО, имплементирана од страна на Белгија, Бразил, Бугарија, Чешка, Естонија, Гватемала, Косово, Италија, Литванија, Луксембург, Молдавија, Холандија, САД, Австралија, Нов Зеланд, Романија, Словачка и Турција)

24 Ibid стр.23 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Италија и Косово)

25 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.22

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на секциите

- На осудените лица не им се доделени заштитни маски затоа што немаат контакти со надворешниот свет, додека пак вработените во затворите се задолжени да носат маски и ракавици додека се во установата, затоа што доаѓаат на работа во КПУ од надворешниот свет.
- На влезовите каде работи и се движи затворскиот персонал поставени се препарати за дезинфекција на рацете и обувките²⁶

Заклучок

- Може да се констатира дека Управата, а согласно добиените писмени информации, ги почитува препораките од релевантните меѓународни организации во делот на заштита на персоналот и дезинфицирање на казнено-поправните установи. Во таа насока вреди да се спомене дека Управа има добиено и одредени донации од неколку меѓународни организации и/или проекти присутни во РСМ, како на пример донацијата од проектот на Советот на Европа, финансиран од Европската Унија и Советот на Европа.²⁷

2.2. ТРЕТМАН НА ОСУДЕНИЦИ

Процесот на ресоцијализација на осудените лица претставува основна функција на казнено-поправната и воспитна-поправната установа. Целта на извршувањето на казната затвор е оспособување на осудените лица да се вклучат во општеството со најдобри изгледи за самостоен живот. Затоа со лицата спрема кои се извршуваат санкциите се постапува човечно, со почитување на човековата личност и достоинство, зачувување на нивното телесно и душевно здравје, водејќи притоа сметка за остварување на целите на одделни санкции и мерки.

Обврска на државата при извршувањето на казната затвор е да ги заштити психофизичкиот и моралниот интегритет на осуденото лице и да се почитува човековата личност и достоинство. Затоа се забранува секој облик на мачење, нечовечно или понижувачко однесување и казнување, притоа се обезбедува правото на лична сигурност на осуденото лице и самопочитувањето на неговата личност.²⁸

Во однос на сместувањето на осудените лица доколку дозволуваат можностите на установата тие се сместуваат во засебни соби за ноќевање. Но, најчесто по правило осудените лица ја издржуваат казната затвор групно и се распоредуваат во групи во кои можат да се применуваат мерки на воспитување и превоспитување од ист вид.

Една од најважните обврски на државата, особено во однос на фокусот на оваа анализа е обезбедувањето на здравствена заштита. Законот забранува осудените и притворените лица да бидат подложени на медицински или други експерименти со кои се нарушува физичкиот, психичкиот и моралниот интегритет на осудените лица.²⁹

На осудените лица треба да им се овозможи работа која ќе биде корисна и соодветна на начинот на нејзиното вршење на слобода, тоа е многу важен сегмент од процесот на ресоцијализација на осудениците. Затоа што со работата осудените лица се здобиваат и

26 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

27 <https://www.coe.int/mk/web/skopje/-/support-to-the-prison-system-of-north-macedonia-to-combat-the-covid-19-pandem-2> - Како одговор на итноста предизвикана од кризата со COVID-19 и потребата за обезбедување итна поддршка на осудените лица и затворскиот персонал, на 11 мај 2020 година на Управата за извршување на санкциите ѝ беа доставени вкупно 30 бесконтактни термометри, додека втората испорака од 850 шишиња средства за дезинфекција и 5000 ракавици се очекува да се организира до крајот на мај 2020 г.

28 Закон за извршување на санкциите член 15

29 Ibid член 23

ги развиваат работните навики, ги одржуваат работните способности и се стекнуваат со стручно знаење за работа на слобода. Од друга страна, од осудените лица не смее да се бара да вршат работи што се опасни и штетни за нивното здравје.³⁰

Во состав на казнено-поправните установи и воспитно-поправните установи, како нивни организациони единици, може да се организира стопанско-инструкторско одделение во рамките на Секторот за ресоцијализација, заради работа на осудените лица и децата.³¹

Во рамките на ова поглавје се прави посеопфатна анализа на третманот, упатувањето на казна затвор и остварувањето на правата на осудените лица, имајќи ја предвид новонастаната состојба предизвикана од епидемијата со Ковид 19.

2.3. УПАТУВАЊЕ НА ИЗВРШУВАЊЕ КАЗНА ЗАТВОР

Надлежен орган за преземање на потребните дејствија заради извршување на казната затвор е судијата за извршување на санкциите, по изречена правосилна пресуда со која лицето му се одредува казна затвор. Постапката за упатување на осудените лица е итна.³²

До одлагање на почетокот на извршувањето на казната затвор може да дојде доколку осуденото лице кое се наоѓа на слобода поднесе барање до судијата за извршување на санкции, да го одложи почетокот на извршувањето на казната затвор, од следниве причини кои би можеле да бидат релевантни за анализата (во праксата постојат повеќе причини – случаи за одлагање):

- Се наоѓа на болничко лекување од потешка акутна болест или од зависности;
- Се случила смрт или тешка болест во потесното семејство на осуденото лице;
- Осудена е жена чие дете е помало од една година или која е бремена, а до породувањето не преостануваат повеќе од три месеци.

ПРЕПОРАКИ ЗА УПАТУВАЊЕ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ НА КАЗНА ЗАТВОР И НАМАЛУВАЊЕ НА ПРЕНАТРУПАНОСТ

- Властите треба почесто да применуваат алтернативи и замена на казната затвор со други мерки, како и предвремен отпуст и пробација, како и да направат повторна проценка на потребата да се продолжи со задолжително упатување на пациенти во психијатриски установи.³³
- Прибегнување кон алтернативни мерки во сите фази на спроведување на кривична правда, вклучително и во предистражниот процес, судењето и изрекувањето на казната, како и во фазата по изрекување на казната (особено за наводни сторители, затвореници со профили со низок ризик, бремени жени, деца што зависат од мајка и повозрасни лица).³⁴
- Осудениците и притворениците сомнителни дека имаат „Коронавирус“ не се испраќаат во затвори пред да се направи преглед, проценка и лекување во болницата.³⁵
- Запирање на нови упатувања за извршување казна затвор.³⁶

30 Закон за извршување на санкциите член 24

31 Закон за извршување на санкциите член 128

32 Закон за извршување на санкциите член 137 и 138

33 КПТ - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на коронавирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г.

34 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.7 (Препорака дадена од страна на ARP, КПТ и СЗО, имплементирана од страна на Бразил, Шпанија Финска, Гватемала, Италија, Норвешка и Шведска)

35 Ibid стр.34 (Препорака на ICPSA, имплементирана во Турција.)

36 Ibid стр.34 (Препорака на ARP, имплементирана од Данска, Шпанија, Финска, Латвија, Холандија, САД, Норвешка, Шведска)

Мерки превезени од страна на државите во однос на горенаведените препораки

- Во Бразил прибегнување кон алтернативни мерки во форма на куќен притвор на затворениците кои ги задоволуваат потребните законски критериуми и структура на семејството, со правилно следење преку систем на електронски нараквици и внимателна проценка на влијанието на мерката во врска со преоптоварувањето на јавната безбедност и здравствениот систем.
- Во Шведска се одложуваат казните за оние осудени лица кои доаѓаат на издржување на казната од слобода. Ако денот веќе е определен, казната може да се одложи до колку се добие согласност од осуденото лице
- Во Шпанија на судовите и трибуналите им се предлага да ги прекинат плановите за извршување на казните и алтернативните мерки
- Во Италија до 30 јуни 2020 година, казната затвор ќе се изврши, по барање, во домот на осуденото лице или во друг јавен или приватен здравствен центар, каде казната што треба да се изрече е под 18 месеци, дури и ако тоа е преостанатиот дел од подолга казна. Исклучок од таа мерка се лица осудени за тешки кривични дела, како организиран криминал и тероризам. Сите сторители во домашен притвор, освен сите малолетни сторители и оние полнолетни сторители кои мора да издржат казна до шест месеци, ќе подлежат на електронски надзор.
- Во Норвешка поканата на лица за издржување на казната затвор е суспендирана.³⁷
- Во Финска затворите нема да добијат осудени лица чија казна е максимум шест месеци или пресуда за претворање за неплатени парична казна во затворска.
- Во Латвија одложено пренесување и преземање на лица осудени и приведени во странство за натамошно извршување казна затвор или притвор на територијата на Република Латвија.
- Во Холандија во сите затворски/притворски институции, новите пристигнувања ќе бидат ограничени за да спречат инфекции со вирусот. Луѓето кои се осудени за кривични дела со релативно кратка казна (помалку од 3 месеци) можат подоцна да бидат повикани на издржување на казната.
- Во Норвешка се запираат целосно новите упатувања во затворите со помал степен на безбедносни мерки. Додека пак упатувањето на осудените лица во затворите со висока безбедност се сведува на минимум.³⁸

Мерки преземени од страна на РСМ

Владата на Република Северна Македонија донесе Уредба со законска сила за примена-та на Законот за извршување на санкциите за време на вонредна состојба, Службен весник на РСМ, бр. 95 од 08.04.2020 година. Со членот 2 од Уредбата, издавањето на упатните акти од страна на судијата за извршување на санкциите за изречена казна затвор до три години, се одложува до 1 септември 2020 година, освен за предметите каде постои опасност за застарување на казната. Извршувањето на упатните акти кои се веќе доставени до казнено-поправните установи, се одложува до 1 септември 2020 година, освен за упатните акти за кои се веќе издадени меѓународни потерници. Лицата кои се наоѓаат на издржување на мерка притвор, по правосилноста на пресудата, веднаш се упатуваат на издржување на казната затвор.³⁹

37 Ibid str.8

38 Ibid стр.35

39 Службен весник на РСМ, бр. 95 од 08.04.2020 година

Заклучок

Врз основа на уредбата со законска сила може да се констатира дека РСМ се придржува кон препораките на меѓународните институции и мерките кои ги преземаат државите со цел заштита на осудените лица од Ковид 19.

2.4. ПРИЕМ НА ОСУДЕНО ЛИЦЕ

При приемот на осудено лице во установата покрај утврдување на неговиот идентитет, задолжително треба да се направи социјално-медицинско и психолошко-педагошко испитување на личноста на осуденото лице и да се состави извештај за неговата здравствена состојба. КСТ стандард и препорака до сите држави членки на Советот на Европа е веднаш да се направи медицински преглед, а најдоцна до 24 часа од приемот.

Во приемното одделение осуденото лице се запознава со куќниот ред во установата, правата и обврските за време на издржувањето на казната и начинот на нивното остварување.⁴⁰

ПРЕПОРАКИ ПРИ ПРИЕМ НА ОСУДЕНИ ЛИЦА ИЛИ ПРИТВОРЕНИЦИ ВО УСТАНОВИТЕ.

- Треба да се изврши лекарски преглед при влегување во затвор на секој затвореник, согласно барањата на медицинска доверливост, со цел откривање, меѓу другото, интеркурентни заболувања, вклучително и заразни заболувања.⁴¹
- Новите пристигнувања и повратниците од условно задржување се чуваат во изолација 14 дена.⁴²
- Скрининг на местото на влегување во затвор (собирање на информации за било каква историја на треска, кашлица и / или скратен здив или други симптоми на респираторниот тракт, мерење на температура, историја на патување на пациентите и можен контакт со потврдено лице на КОВИД-19 во последните 14 дена).⁴³
- Особено внимание што треба да се посвети на лица со заразни болести.⁴⁴
- Воспоставување постапка за непосредна изолација на сомнителни случаи.⁴⁵
- Мерки преземени од државите
- Во Австралија кога затвореник има симптоми на КОВИД-19 или коронавирус треба да биде ставен во карантин при пристигнување на местото каде што ќе ја извишува казната до 14 дена по започнување на симптомите. Затвореникот кој се чувствува добро и е пренесен од карантин во регуларно одделение треба да носи маска 14 дена по преносот и да се следи неговата состојба внимателно за појава на симптоми.
- Во Словачка приемен медицински преглед се врши што е можно поскоро; во случај да нема лекар во затвор во тоа време, овластениот службеник на затворот ќе обезбеди извршување на личен претрес и мерење на телесната температура.⁴⁶

40 Закон за извршување на санкциите член 152

41 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр. 1,

42 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.34 (Препорака од ICPSA и EURO-PRIS, имплементирана од Бугарија, Чешка, Естонија, Шпанија, Гана, Италија, Пакистан, Сингапур, Словачка и Австралија.)

43 Ibid стр. 34 (Препорака на АПП и СЗО, имплементирана од Аргентина, Белгија, Бразил, Косово, Италија, Сингапур, Словачка, Турција и Австралија)

44 Ibid стр.34 (Препорака на СЗО, имплементирана во Коста Рика, Норвешка и Парагвај.)

45 Ibid стр.34 (Препорака на СЗО, имплементирана во Белгија, Чешка, Норвешка и Австралија)

46 Ibid стр.35

- Во Италија кај случаите кога се одредува здравствено заштита на затвореникот, таа ќе се изврши со ставање на затвореникот во одредено крило (во една просторија со тоалет, под вообичаени мерки за здравствена заштита).⁴⁷

Мерки Преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Секое новодојдено осудено или притворено лице, по приемот во установата се сместува во изолирана просторија за да се спречи контакт со здравите лица, каде останува во изолација најмалку 14 дена.
- Во сите казнено-поправни установи се набавени без контактни топломери со кои редовно им се контролира телесната температура на осудените лица.⁴⁸

Заклучок

- Управата ги следи светските практики и ги имплементира препораките за постапување со осуденици при невени прием во установите.
- Но, со оглед на горенаведените состојби во казнено-поправните установи во РСМ во 2019, утврдени од страна на Народниот правобранител, каде е нотирано дека има недостиг од соодветен медицински персонал, треба да се обрне дополнително внимание здравствените прегледи при приемот на нови осуденици и државата да ги обезбеди потребните услови и персонал, со цел безбедни затвори.
- Во однос на постапувањето со лица во изолација/карантин при нивниот прием, особено е важно да имаат течна вода за пиење и хигиена, чиста облека, средства за хигиена, во просторијата да има тоалет и да имаат вообичаени мерки за здравствена заштита.

2.5. ПРАВА НА ОСУДЕНИТЕ ЛИЦА

Секое осудено лице или дете на кое му е изречена заводска воспитна мерка Упатување во воспитно-поправен дом, за време на извршување на казната затвор или заводската мерка, ги имаат следниве права:

- право на сместување,
- право на облека и постелнина,
- право на лична хигиена,
- право на исхрана,
- право на третман,
- право на одмор,
- право на пензиско осигурување,
- право на здравствена заштита,
- право на информирање,
- право на контактирање со надворешниот свет (допишување, телефонирање, посети).⁴⁹

47 Ibid стр.36

48 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

49 Закон за извршување на санкциите член 155

2.5.1. ПРАВО НА СМЕСТУВАЊЕ

Правото на сместување се однесува најмногу на материјалните услови во затворите, врз основа на законот просториите за сместување на осудените лица треба да ги исполнуваат основните хигиенски услови и да бидат сообразни со климатските услови на средината, да бидат соодветно опремени, да го овозможуваат потребното проветрување и во нив да навлегува доволно дневна светлина.

Просториите во кои се сместуваат осудените лица не смеат да бидат влажни и за секое осудено лице просечно треба да се обезбеди најмалку 9 м³/4 м² простор.

Осудените лица ноќе согласно со можностите на установата се сместени во посебни соби, освен во случаи кога се смета дека заедничкото сместување на осудените лица има некои предности.

На секое осудено лица мора да му се обезбеди кревет, столче и ормар.⁵⁰

Ако ги земеме предвид наоѓањата и стандардите на КЦТ, во повеќето земји, посебно во централна и источна Европа, сместувањето на осудени лица обично се состои од спални со голем капацитет што ги содржат сите или повеќето од придружните помошни простории кои лицата секојдневно ги користат, односно места за спиење и дневен престој, како и санитарни чворови. Ваквиот принцип за сместување во казнено-поправни домови од затворен тип, не се соодветен, особено во спалните каде осудените лица се чуваат во крајно збиени и нездрави услови. Во таква ситуација големата оптовареност на заедничките простории како пералните или тоалетните чворови, како и недоволната вентилација за толкав број лица често води кон создавање на бедни услови. Затоа се препорачува сместување во помали единици за живеење, придружени од мерки што ќе осигурат дека лицата минуваат разумно време од денот ангажирани во корисни активности од различна природа надвор од своите единици за живеење.⁵¹ Ова е особено значајна препорака во време на епидемија, кога треба да се обезбедат подобри хигиенски услови при сместувањето на осудените лица.

ПРЕПОРАКИ ЗА НАЧИНОТ НА СМЕСТУВАЊЕ НА ОСУДЕНИ И ПРИТВОРЕНИ ЛИЦА.

- При приемот и пред пуштањето, затворениците се сместуваат во единечни простории или пак да се поделат во посебни затворските крила, каде таа категорија затвореници би можела да дели иста просторија. Се прават дополнителни напори за сместување на што помалку затвореници во просториите за заедничко сместување.⁵²
- Сите затвореници треба да имаат посебен кревет во заедничките простории што е можно поскоро, со цел да се спречи ширење на вирусот.⁵³
- Честа вентилација на воздухот во сите простории.⁵⁴
- Креветите на сите пациенти треба да бидат поставени на оддалеченост од најмалку 1 метар без разлика дали се сомнителни дека можеби имаат симптоми на КОВИД-19.⁵⁵

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Секојдневна дезинфекција на просториите во кои престојуваат осудените лица.

50 Закон за извршување на санкциите член 156,157 и 158

51 Стандарди на КПП Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.25 и 26

52 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.3

53 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.13 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Норвешка во отворени и затворени одделенија)

54 Ibid стр.16 (Препорака ICPC и EUROPRIS, имплементирана во Бугарија и Молдавија)

55 Ibid стр.45 (Препорака на СЗО.)

- На влезовите во просторот каде престојуваат осудените лица поставени се препарати за дезинфекција на рацете и обувките. Се спроведува и често проветрување на просториите.⁵⁶

Заклучок

- Од Управата не добивме информации дали осудените лица се сместуваат во помали групи, односно дека секое лице има посебен кревет и дека постои соодветна дистанца помеѓу осудениците. Затоа ја повикуваме Управата да продолжи со напорите за сместување на што помалку осудени лица во просториите за заедничко сместување.

2.5.2. ПРАВО НА ОБЛЕКА И ПОСТЕЛНИНА, ЛИЧНА ХИГИЕНА И ИСХРАНА

Осудените лица можат да ја користи својата облека, обувки и постелнина кои одговараат на климатските услови. Во случај тие да немаат своја облека, обувки и постелнина, установата е должна да им обезбеди.⁵⁷

Осудените лица имаат право на одржување на лична хигиена. Установата е должна да обезбеди услови и прибор неопходни за одржување на хигиената и зачувување на здравјето на осудените лица.⁵⁸

Осудените лица имаат право на исхрана подобна која ќе го одржи неивното добро здравје и тело. Храната мора да одговара на научните сознанија за прехранување и мора да биде разновидна и вкусно подготвена. За сите осудени лица храната е иста и им се овозможува избор на храна што се подготвува во установата. Исто така во секое време мора да се обезбеди здрава вода за пиење.

Болните осудени лица, бремените жени и родилките пред и по породувањето, добиваат храна според видот и количеството што го определува лекар.

Лице определено од директорот на установата, секој ден пред делењето на оброците го проверува квалитетот на храната и тоа што ќе го утврди го внесува во контролната книга.⁵⁹ Согласно стандардите на КСТ, здравствената служба во затворите во соработка со другите власти треба да врши надзор врз обезбедувањето на храна (квалитетот, квалитетот, подготовката и дистрибуцијата на храната) и условите за хигиена (чистотата на облеката и постелнината; пристапот до чиста вода; санитарните инсталации) како и затоплувањето, осветлувањето и вентилацијата на просториите.⁶⁰

Суштински компоненти за една хумана средина се лесно достапен пристап до тоалет и одржување на добри хигиенски стандарди. Во просториите треба да има тоалет (по можност како санитарен додаток) или треба да постојат начини што ќе им овозможат на осудените лица на кои им е потребен тоалет во секое време да бидат пуштени од просториите без поголемо задржување (вклучително и ноќе). Пожелно е во самите простории да има питка вода.⁶¹

56 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

57 Закон за извршување на санкциите член 159

58 Закон за извршување на санкциите член 160

59 Закон за извршување на санкциите член 161 и 162

60 Стандарди на КПТ Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.35

61 Ibid стр.18

ПРЕПОРАКИ ЗА ТРЕТИРАЊЕ ОБЛЕКА И ПОСТЕЛНИНА

- Облека, постелнина, крпи за бања и раце итн. Тие треба да се перат со обичен сапун и вода или доколку постојат услови во машина за перење алишта на температура од 60—90 °C со вообичаен детергент за алишта.⁶²
- На притворените лица не им е дозволено да носат своја облека заради санитарни причини.⁶³

ПРЕПОРАКИ ЗА ЛИЧНА ХИГИЕНА НА ПЕРСОНАЛ И ОСУДЕНИЦИ/ПРИТВОРЕНИЦИ

- Иако е легитимно и разумно да се суспендираат активностите кои не се неопходни, во текот на пандемијата мора целосно да се почитуваат основните права на лицата лишени од слобода. Ова посебно го вклучува правото за одржување соодветна лична хигиена (вклучително и пристап кон топла вода и сапун) и правото за дневен пристап кон отворен воздух (од најмалку еден час).⁶⁴
- Вода, сапун и крпи за еднократна употреба кои се достапни за миеење на рацете, средство за дезинфекција за раце што содржи најмалку 60% алкохол е исто така опција доколку е достапна.⁶⁵
- Сиден распрскувач на течен сапун, хартиени крпи и корпи со педали за нозете, да бидат достапни во клучните општи простории (тоалети, кантини, спортски сали ...).⁶⁶
- Снабдување и обезбедување хигиенски материјали за затворениците.⁶⁷
- Обезбедување и употреба на детергенти и средства за дезинфекција од општа намена, кои се анти-вирусни и се одобрени за употреба од затворските власти.⁶⁸
- Обезбедување на правилно чистење на затворското опкружување.⁶⁹
- Постојано снабдување (денење и ноќе) на осудениците/притворениците со сапун и вода, заедно со лични крпи во собите, просториите и бањите.⁷⁰
- Затворите формираат екипи за чистење составени од затвореници.⁷¹

ПРЕПОРАКИ ЗА СООДВЕТНА ИСХРАНА

- Во државите каде им се дозволува пакети со храна во затвор, нивната количина / фреквенција е зголемена, или се обезбедуваат повеќе финансиски средства за купување храна од затворската продавница;⁷²

62 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.16 (Препорака од СЗО и ARP, имплементирана во Финска и Австралија.)

63 Ibid стр.16 (Препорака од ИСПА, имплементирана од Словачка)

64 КПТ - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на корона вирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г.

65 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.13 (Препорака на СЗО, имплементирана од Австралија, Нов Зеланд и Турција.)

66 Ibid стр.14 (Препорака од СЗО и ARP, имплементирана од Косово, Литванија, Австралија и Словачка)

67 Ibid стр.15 (Препорака на ИСПА и EUROPRIS, имплементирана од Франција, Пакистан, Уругвај и Косово)

68 Ibid стр.15 (Препорака од СЗО, имплементирана од Колумбија, Естонија, Холандија, САД, Хонгконг, Израел, Австралија, Турција и Уругвај)

69 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.15 (Препорака на ARP и СЗО, имплементирана во Аргентина, Белгија, Бразил, Бугарија, Чешка, Колумбија, Шпанија, Хонгконг, Литванија, Луксембург, Молдавија, Нов Зеланд, Романија, Австралија, Полска, Турција, Словачка и Косово)

70 Ibid стр.16 (Препорака на СЗО, имплементирана во Колумбија, Гватемала и Австралија)

71 Ibid стр.32 (Препорака од ИСПА, имплементирана во Гана и Уругвај)

72 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.4

- Затворите треба да имаат залихи на храна и друг намирници. Во Костарика формиран е за таа цел специјален комитет посветен на мерките за храна, хигиена и превенција.⁷³
- Обрнете внимание на сортата на храна со цел зајакнување на имунитетот на осудените/притворени лица со цел да се спречи инфекцијата со корона вирус во затворите.⁷⁴

Мерки преземени од страна на државите во однос на обезбедување на правото на лична хигиена

- Во Литванија средствата за заштита од вирусот се складираани на места со лесен пристап за вработените 24/7. Во Словачка обезбедени се производи за дезинфекција на раце за сите вработени во затворот, како и за затворениците кои ги вршат активности во затворот. Во Австралија средството за дезинфекција на раце треба да биде постојано достапно во сите простории.⁷⁵
- Во Косово затворите се снабдуваат со хигиенски материјал како што се шампони, сапуни и средства за дезинфекција на раце. Ова производи треба да бидат наменети за целите на затворениците.⁷⁶
- Во Хонгконг е зголемено интензивно чистење со варикина и средства за дезинфекција за стерилизирање на дневното и ноќното сместување на затворениците/притворениците, како и местата за персоналот.
- Во Словачка правилното чистење на затворите вклучува купување и поставување гермицидни ламби во сите затвори за чистење на просториите (дезинфекција на воздух и површини со УВ зрачење).⁷⁷

Мерки Преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Секојдневна дезинфекција на просториите во кои престојуваат осудените лица, во сите простории каде работат и се движат, просториите каде се подготвува и складира храната, ходниците, тоалетите и бањите, работните и сите други простории каде престојува персоналот на КПУ.
- На осудените лица им се поделени, ракавици течен шампон, сапун и гел за дезинфекција за подигнување на нивото лична хигиена на секое лице, како и подигнување на вкупното ниво на целиот простор каде престојуваат и зачестено проветрување.
- Со средства за дезинфекција се прскаат сите работни површини кои се допираат и се на дофат на лицата, а исто така секојдневно се прскаат со соодветен препарат и подовите во сите простории.⁷⁸

Заклучок

- Од Управата не добивме известување за начинот на кои се третира и колку често се третира облеката на осудениците, исто така немаме информации дали осудените и притворени лица примаат пратки во вид на храна и како тие се третираат.

Од особено значење за одржување на личната хигиена во установите е поседувањето на чисти индивидуални крпи за раце и бања и сапуни, затоа е потребно фреквентното перење на крпите на температура од 60—90 °. Препораката да се кашла и кива во лакт јас нагласува потребата од често перење на облеката.

73 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.13 (Препорака на ICPSA и EURO-PRIS, имплементирана од Костарика, Чешка и Франција.)

74 Ibid стр.13 (Препорака на ICPSA, имплементирана во Турција)

75 Ibid стр.14

76 Ibid стр.15

77 Ibid стр.15

78 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

Во однос на храната, освен дезинфекција на просторијата каде таа се спрема, потребно е лицата што ја спремаат да ги следат препораките за носење соодветна опрема за лична заштита и термички добро да ја обработуваат храната.

2.5.3. ПРАВО НА РАБОТА

Осудените лица може да работат сообразно со своите физички и психички способности што ги утврдува лекарот во установата, притоа се води сметка и за желбата на осуденото лице за вршење на определени работи.⁷⁹

Работата се организира и врши, по правило во установата. Осудените лица со третман во отворено одделение можат да работат и надвор од установата. Осудените лица со третман во полуотворено одделение можат да работат повремено и под надзор во правни лица и други институции, доколку се обезбедени услови за извршување на казната затвор и доколку се обезбедени минимални технички услови за работа.

Осудени лица кои започнале со користење на погодности надвор од установата можат да бидат работно ангажирани на работни места кои се надвор од кругот на установата, а се во состав на самата установа. Лицето осудено на казна затвор до шест месеци за кривично дело што не е поврзано со природата на работата, може во работно време да работи во правното лице каде што работело пред издржувањето на казната.⁸⁰

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА РАБОТА

- Во неколку земји, осудените лица произведоа еднократно маски и друга опрема (како заштитни престилки, костуми) за да помогнат во изнаоѓање решенија за недостаток на опрема за заштита;⁸¹
- Суспендирање на сите работни активности внатре во затворите.⁸²
- Надворешното вработување на осудени лица значително да се намали.⁸³
- Суспендирање на сите активности што вклучуваат агломерација и близина помеѓу затворениците.⁸⁴

Преземени мерки од страна на државите за остварување на правото на работа

- Во Шпанија и Полска суспендирани се работните активности освен производство на маски и санитарен материјал за заштита. Во Финска надоместокот за активност и плата што се плаќа на осудени лица од отворените одделенија на затворите ќе им биде исплатен на тие лица дури и ако активноста е прекината заради корона вирусот.⁸⁵
- Во Латвија осудените лица пред да пристапат во затворот, да побараат од трети лица (вклучително и претставници на компании (исто така и оние кои вработуваат осудени лица) да достават писмена потврда дека не ги посетиле државите и териториите во кои има потврдени случаи со Ковид-19, или пак кои немале никаков контакт со заболени од Ковид-19. Далечно Организирање и имплементацијата на општите и професионалните програми на далечина. Во Романија комплетно се прекината ра-

79 Закон за извршување на санкциите член 164.

80 Ibid член 165

81 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.4

82 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.32 (Препорака на EUROPRIS и ICRA, имплементирана во Белгија, Бразил, Шпанија, Финска, Гана, Полска, Словачка и Турција)

83 Ibid стр.32 (Препорака на ICAP, имплементирана во Полска, Латвија, Романија, Словачка и Литванија.)

84 Ibid стр.32 (Препорака на EUROPRIS и ICRA, имплементирана во Бразил, Бугарија, Данска, Луксембург и Уругвај)

85 Ibid стр. 32

ботата на осудените лица кои работат надвор од установата. Во Словачка работаа надвор од затворот зависи од одлуката на управителот на затворот, по проценката на здравјето на осудените лица преку мерење температура, при пристигнување во затворот. Притоа осудените лица мора да користат маски за лице или која било друга заштитна опрема неопходна при работа. Се преземаат мерки за минимизирање на можноста за контакт помеѓу осудените лица и персоналот на субјекти со кои соработуваат тие лица. Во некои случаи, Управата продаваше маски за лице на субјектите со кои соработуваат осудените лица. Исто така, замолени се субјекти со кои се соработува да обезбедат средства за дезинфекција. Управата интензивно го контролира почитувањето на зголемените санитарни принципи на надворешни работни места.⁸⁶

- Во Данска повеќето активности во моментот се суспендирани за да се минимизираат ризиците од ширење на вирусот. Активностите локално се спроведуваат во помали групи, во согласност со општата состојба. Следејќи го барањето на данската влада да не се соберат повеќе од 10 лица на отворено, затворскиот персонал се обидува да се придржува кон тој максимум 10 лица.⁸⁷
- Во Финска во отворените одделенија во затворите, ограничувањата за движење на осудените лица кои работат надвор од затворот се одредува од случај до случај.⁸⁸

ПРЕПОРАКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НАДОМЕСТ НА ЛИЦА КОИ БЕЗ СВОЈА ВИНА НЕ МОЖАТ ДА РАБОТАТ

- На осудените лица кои веќе не можат да работат заради ситуацијата им се нуди друго вработување, или доколку се погодени од затворање на фабриката каде работат, ќе добијат компензација.⁸⁹

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Со наредба донесена од страна на Управата за извршување на санкциите на ден 11.03.2020 год, на територијата на цела држава се забранети погодностите на осудените лица што значи прекин на работно ангажирање надвор од установата.⁹⁰

Заклучок

- Управата ги следи светските практики и ги имплементира препораките за суспендирање на работни активности за време на Ковид 19. Но недостасува информација во однос на тоа дали се суспендирани активностите во рамките на установите и дали ангажираните осудени лица добиваат надомест. Затоа што согласно Законот за извршување на санкциите Установата има обврска да ги обезбеди најнеопходните средства за задоволување на личните потреби, на лицата кои немаат сопствени примања и кои без своја вина не работат. Ова е особено значајно токму сега во периодот на епидемијата, имајќи предвид дека осудените лица овие средства ќе ги користат, измеѓу другото, и во насока на превенција од Ковид 19.

86 Ibid стр. 31

87 Ibid стр. 32

88 Ibid стр. 38

89 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.30 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Австрија)

90 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации

2.5.4. ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ

Во установите се организира образование како дел на општиот систем на образование и воспитување. Образованието на осудените лица може да се организира во самата установа или во местото на седиштето на установата.

На осуденото лице може да му се одобри вонредно школување на негов трошок во сите видови на образовни установи на слобода, ако со тоа не се нарушува кукниот ред и работата во установата.

Установите можат да организираат и посебни форми за стручно оспособување на осудените лица во вид на курсеви, семинари и други видови на стручно оспособување со практична работа, согласно со општите прописи за стручно оспособување.⁹¹

ПРЕПОРАКИ ЗА ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ЕДУКАЦИЈАТА ВО УСТАНОВИТЕ

- Курсеви за едукација на далечина се нудат преку мрежни медиуми или видео конференции, особено кога се закажани (завршни) испити и особено во случај на малолетни лица;⁹²
- Продолжување на тековните училишни и образовани курсеви, завршни испити и тестови: испити меѓу наставници и приведени студенти се дозволени преку видео конференција и Skуре – ова важи за осудените лица распоредени на средно и високо-безбедносно ниво.⁹³
- Суспендирање на непосредните активности на едукација и обука.⁹⁴

Мерки преземени од страна на државите

- Во Естонија индивидуалните (една до една) програми и активности продолжуваат, тие се исклучок од одлуката за суспендирање на непосредните активности на едукација и обука.
- Во Шпанија општо, организираните активности со учество на надворешни агенти се суспендирани. Другите активности зависат од затворот и неговите услови во објектите.⁹⁵

Заклучок

- Од Управата не добивме известување за начинот на кој се остварува правото на образование. Односно дали се суспендирани редовните и неформалните образовни програми и активности, начинот на кој се ќе се изврши полагањето на завршните испити и дали се понудени алтернативни мерки. Врз основа на поставеноста на моделот на организација на образованието на осудениците, кое е дел од општиот систем на образование, протоколите на Министерството на за образование кои што важат во надворешниот свет треба да се пресликаат во затворите. Од особено значење е зголемувањето на можностите за учење (е-учење).

91 *ibid* член 173,174 и 175

92 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.4

93 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.30 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана од страна на Италија)

94 *Ibid* стр.30 (Препорака на EUROPRIS и ICPSA, имплементирана во Бразил, Естонија, Шпанија, Франција и Ликсембург)

95 *Ibid* стр.31

2.5.5. СЛОБОДНИ АКТИВНОСТИ, СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА И ПРАВО НА ОДМОР

Во установите се обезбедуваат услови за организирање и развој на спортот, рекреацијата и другите слободни активности, од значење за одржување на телесното и душевното здравје на осудените лица. Програмата за спортски активности, рекреација, стекнување и задоволување на културно-уметнички и други потреби на осудените лица, се уредува како составен дел на третманот и оспособувањето на осуденото лице.⁹⁶

Осудените лица имаат право на осумчасовен непрекинат одмор во текот на денот и на еден ден одмор во неделата, како и престој најмалку два часа дневно, надвор од затворените простории на установата.⁹⁷

Согласно стандардите на КСТ, посебно внимание треба да се посвети вежбите на отворено. Условот на затворениците да им се дозволи секој ден барем еден час вежбање на чист воздух нашироко се прифаќа како основна заштита (по можност тоа треба да биде дел од некоја поширока програма на активности). На сите затвореници без исклучок (вклучително и оние што престојуваат во самица како казна) треба да им биде понудена можноста секојдневно да вежбаат на отворено.⁹⁸

ПРЕПОРАКИ ЗА АЛТЕРНАТИВНИ НАЧИНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА.

- Кога колективните рекреативни или спортски активности се откажани, тие се заменуваат со дополнителни ТВ и други опции за електронска забава и дополнителни активности надвор од просториите, додека се почитува социјалното растојание;⁹⁹
- Приоретизирање на активности на отворено.¹⁰⁰
- Препораки за одмор и престој на отворено
- Привремено ограничување на слободата на движење за затворениците (вратите од просториите се затворени).¹⁰¹
- Дневниот едночасовен престој на отворено се откажува, освен во одделението за мајки и деца.¹⁰²

Марки преземени од страна на државите

- Во Белгија групите со затвореници кои ќе практикуваат надворешни активности мора да бидат помали и да останат константни во нивниот состав.
- Во Франција се продолжување на дневна прошетка и спорт на отворено за ограничен број на затвореници во дадениот момент.¹⁰³

Заклучок

- Управата не извести за начинот на кој се остваруваат слободните активности, спорт и рекреација и престојот на отворено. Следејќи ги препораките и тенденциите на меѓународните тела и државите, може да се заклучи дека колективното спортување и собирања се откажани. Но Установите мора да направат напори за обезбедување

96 Закон за извршување на санкциите член.176

97 Закон за извршување на санкциите член 179 и 180

98 Стандарди на КПП Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.18

99 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.4

100 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.30 (Препорака на EUROPRIS и ИСПА, имплементирана во Белгија, Бразил, Франција и Уругвај)

101 Ibid стр.16 (Препорака на ИСПА, имплементирана во Естонија, Австралија и Романија.)

102 Ibid стр.30 (Препорака на ИСПА, имплементирана само во Естонија)

103 Ibid стр.31

на правото за престој на отворено во мали групи со соодветна дистанца. Дополнително таму каде што условите дозволуваат и индивидуално спортување на отворено (доколку постојат справи со соодветна дезинфекција на истите).

2.5.6. ПРАВО НА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

На осудените лица им се гарантира правото на здравствена заштита и им се обезбедува потребната медицинска помош и болничко лекување според прописите од областа на здравствената заштита и здравственото осигурување.

Здравствена заштита на осудените лица ја укажуваат здравствени работници што вршат примарна здравствена заштита во мрежата на примарно ниво за здравствена заштита на чие подрачје се наоѓа седиштето на установата. Тие имаат право на секундарно и терцијарно ниво на здравствена заштита.

Лекарот мора да го прегледа секое осудено лице и да ја утврди неговата здравствена состојба при приемот на издржувањето на казната и при отпуштањето од установата. Податоците за здравствената состојба се внесуваат во личниот лист на осуденото лице.¹⁰⁴

Трошоците за здравствената заштита на осудените лица во установите паѓаат на товар на Буџетот на Република Северна Македонија.¹⁰⁵

Осудените лица имаат право на исто ниво на здравствена заштита како и лицата во општеството во целина. Овој принцип произлегува од фундаменталните права на поединецот.¹⁰⁶

Согласно стандардите на КСТ, секое новопримено осудено лице треба да биде интервјуирано и физички прегледано од лекар колку што е можно побргу по неговиот прием; освен во исклучителни околности, интервјуто односно прегледот треба да се изврши на денот на приемот, особено кога се работи за притвор. Таквиот медицински преглед при прием би можел исто така да биде извршен од квалификувана медицинска сестра под раководство на лекар. Додека се во затвор, на осудените лица треба да им се овозможи пристап до лекарот во секое време без оглед на нивниот режим на затварањето. Здравствената служба во затворите треба барем да биде во можност да обезбедува редовна консултација со пациентите и третман во итни случаи. Третманот на пациентите што не се стационарни во болнички услови треба да биде под надзор на медицинскиот персонал;¹⁰⁷

За секој пациент треба да се води медицинско досие кое ќе содржи дијагностички информации како и информации за еволуцијата на пациентот и за сите потребни прегледи на кои што бил подложен. Во случај на трансфер, досието треба да им се даде на лекарите во установата во која што лицето е упатено.¹⁰⁸

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

- Во однос на обезбедувањето на здравствената заштита, ќе биде потребно да се посвети посебно внимание на специфичните потреби на лицата лишени од слобода, посебно во однос на ранливите и/или ризичните групи, како што се повозрасните лица и лицата со постоечки медицински дијагнози. Ова меѓу другото вклучува скрининг за COVID-19 и можности за обезбедување на интензивна грижа според

104 Закон за извршување на санкциите член 183

105 Закон за извршување на санкциите член 182

106 Стандарди на КСТ Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.30

107 Стандарди на КСТ Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.31

108 Ibid str. 32

потребите. Понатаму, лицата лишени од слобода треба да добијат дополнителна психолошка поддршка од персоналот во ова време.¹⁰⁹

- Секој осудено лице треба да има пристап до лекар или целосно квалификувана медицинска сестра без непотребно одложување и без дискриминација врз основа на нивната правна состојба;
- Политиката за здравствена заштита во затвор треба да биде интегрирана и компатибилна со националната здравствена политика. Лекарите во затвор треба да ги обезбедат истите стандарди на здравствена заштита како во заедницата;
- Здравствената служба во затворот треба да има доволен број квалификуван медицински и технички персонал, како и соодветни простории, инсталации и опрема со квалитет споредлив, ако не и идентичен, со оние што постојат во надворешната средина. Лекарите од затворите треба да можат да се јават кај специјалисти во случај таквите специјалисти да не работат во затвор;
- Здравствената служба во затворот треба да има доволен број квалификуван медицински и технички персонал, како и соодветни простории, инсталации и опрема со квалитет споредлив, ако не и идентичен, со оние што постојат во надворешната средина. Лекарите од затворите треба да можат да се јават кај специјалисти во случај таквите специјалисти да не работат во затвор;
- Здравствената служба во затворот треба да има доволен број квалификуван медицински и технички персонал, како и соодветни простории, инсталации и опрема со квалитет споредлив, ако не и идентичен, со оние што постојат во надворешната средина. Лекарите од затворите треба да можат да се јават кај специјалисти во случај таквите специјалисти да не работат во затвор; Кога затворската служба има свои болнички установи, тие треба да бидат соодветно и опремени со опрема и персонал за да им обезбедат соодветна грижа и третман на осудените лица;¹¹⁰
- Советување (едукативно, социјално, психолошко) со цел подигање на свеста, прифаќање на строги хигиенски мерки и ограничување на ширењето на вирусот.¹¹¹
- Лекарот редовно врши преглед, собира информации со на други начини, доколку е соодветно, и го советува директорот за количината, квалитетот, подготовката и послужувањето на храната и водата; хигиена и чистота на установата и затворениците; санитација, греење, осветлување и вентилација на установата; и соодветноста и чистотата на облеката и постелнините на затворениците;¹¹²

ПРЕПОРАКА

- Со оглед на горенаведените состојби во затворите во РСМ утврдени од страна на Народниот правобранител, каде е нотирано дека има недостиг од соодветен медицински персонал, треба да се обрне дополнително внимание здравствените прегледи при приемот на нови осуденици и државата да ги обезбеди потребните услови и персонал, со цел безбедни затвори.

Посебна постапка во случаи на заразни болести

Осудените лица за кои се сомнева дека боледуваат од некоја заразна болест, или кај кои е забележано дека имаат телесни или душевни оштетувања што можат да го попречат

109 КПТ - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на коронавирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г.

110 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.1 и 2

111 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.32 (Препорака на ARP, имплементирана во Романија и Костарика)

112 Ibid стр.2

вклопувањето во средината, по наод и упат на лекарот, ќе се сместат во посебни простории на установата.¹¹³

Согласно стандардите на КСТ, треба да биде обезбедена директна поддршка од целосно опремена болничка служба било во цивилна или затворска болница.¹¹⁴ Здравствената служба во затворите треба да обезбеди редовно прилив на информации за заразните болести (особено жолтицата, СИДА, туберкулоза, дерматолошки инфекции) како до затворениците така и до затворскиот персонал. Доколку е можно, треба да се врши медицинска контрола и на оние со кои определен затвореник одржува редовни контакти (други осудени лица, затворски персонал, чести посетители).¹¹⁵ Материјалната состојба за сместување на затворениците со заразни болести мора да придонесе за подобрување на нивното здравје. Покрај природната светлина и добрата вентилација, мора да има задоволителна хигиена и отсуство на прекубројност. Со цел да се отстранат погрешните сфаќања за заразните болести, националните органи се обврзани да осигурат дека постои целосна едукативна програма за заразните болести, како за затворениците така и за затворскиот персонал. Таквата програма треба да се осврне на начините на пренесување и заштита, како и примената на адекватни превентивни мерки.¹¹⁶

ПРЕПОРАКИ ЗА ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПРИ ВЛЕЗ И ИЗЛЕЗ ОД УСТАНОВАТА

- Скрининг на местото на влегување во затвор (собирање на информации за било каква историја на треска, кашлица и / или скратен здив или други симптоми на респираторниот тракт, мерење на температура, историја на патување на пациентите и можен контакт со потврдено лице на КОВИД-19 во последните 14 дена).¹¹⁷
- Треба да се направат напори да се задржат новодојдените лица сместени заедно, секогаш кога е можно.¹¹⁸

Мерки преземени од државите

- Во Словачка приемен медицински преглед се врши што е можно поскоро; во случај да нема лекар во затвор во тоа време, овластениот службеник на затворот ќе обезбеди извршување на личен претрес и мерење на телесната температура.¹¹⁹
- Во Луксембург новодојдените осудени лица се изолираат и тестираат пред да бидат пренесени во друг дел од затворот.¹²⁰
- Во Косово прибегнуваат кон мерки алтернативни мерки и санкции, со што се суспендира казната за лица кои веќе се хронично болни.¹²¹

ПРЕПОРАКИ ЗА ИЗОЛАЦИЈА, КАРАНТИН И ТРЕТМАН НА СОМНИТЕЛНИ ИЛИ ПОТВРДЕНИ СЛУЧАИ НА КОВИД - 19

- Во случаи на изолација или сместување во карантин на лице кое е лишено од слобода, кое е инфицирано или за кое постои сомнеж дека е инфицирано со вирусот

113 Закон за извршување на санкциите член 185

114 Стандарди на КСТ Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.32

115 Ibid стр.36

116 Ibid стр.27

117 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.34 (Препорака на ARP и СЗО, имплементирана од Аргентина, Белгија, Бразил, Косово, Италија, Сингапур, Словачка, Турција и Австралија)

118 Ibid стр.36 (Препорака на EUROPRIS и ICRA, имплементирана во Бугарија, Бразил, Чешка, Естонија, Хонгконг, Израел, Луксембург и САД)

119 Ibid стр.35

120 Ibid стр.36

121 Ibid стр. 7

SARS-CoV-2, на засегнатото лице треба да му се обезбеди значителен човечки контакт секој ден.¹²²

- Изолацијата на пациент со заразна состојба е оправдана само доколку таквата мерка би се презела и надвор од затворското опкружување од истите медицински причини. Пациентите, кои треба да бидат заштитени од заразни заболувања пренесени од други пациенти, треба да бидат изолирани само доколку таквата мерка е неопходна во нивна корист, за да ги спречат да стекнат интеркурентни инфекции, особено во оние случаи кога нивниот имунолошки систем е сериозно нарушен;
- Болните затвореници на кои им е потребен специјалистички третман се префрлаат во специјализирани институции или во државни болници, кога таквиот третман не е достапен во затвор;
- Во некои земји, затворениците се придружуваат до надворешни медицински центри за тестови COVID-19 во случај на барање или индикација за присуство на заболување, во други земји мобилна здравствена единица доаѓа во затворот за да земе тест примероци во случај на потреба;¹²³
- Новите пристигнувања и повратниците од условно задржување се чуваат во изолација 14 дена.¹²⁴
- Особено внимание што треба да се посвети на лица со заразни болести. Во фокусот се повозрасните и ранливи групи лица.¹²⁵
- Воспоставување постапка за непосредна изолација на сомнителни случаи.¹²⁶
- Во случаите кога е одредена здравствена заштита преку изолирање на затвореникот, тоа ќе се изврши со ставање на затвореникот во одредено крило (во една просторија, со тоалети во неа, под вообичаени мерки на претпазливост за здравствена заштита).¹²⁷
- Медицинска изолација на лица кои покажуваат симптоми компатибилни со КОВИД-19, или ако тие имаат претходна дијагноза КОВИД-19 и сеуште се симптоматски се додека не се изврши понатамошна медицинска проценка и тестирање.¹²⁸
- Создавање области за изолација, по протоколи за социјална дистанца.¹²⁹
- Секој контакт кој ќе се разболи и ја исполнува дефиницијата на случај од КОВИД - 19, станува сомнителен за тестирање.¹³⁰
- Препораки за карантин
- Создавање на специфични простори наменети за карантин и набљудување на пациентите.¹³¹

---

122 КПП - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на корона вирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г.

123 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.2,3

124 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.34 (Препорака од ICPA и EUROPRIS, имплементирана од Бугарија, Чешка, Естонија, Шпанија, Гана, Италија, Пакистан, Сингапур, Словачка и Австралија)

125 Ibid стр.34 (Препорака на СЗО, имплементирана во Костарика, Норвешка и Парагвај)

126 Ibid стр.34 (Препорака на СЗО, имплементирана во Белгија и Чешка, Норвешка и Австралија)

127 Ibid стр.36 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Италија)

128 Ibid стр.39 (Препорака на СЗО, имплементирана во Аргентина, Австрија, Белгија, Бугарија, Канада, Колумбија, Бразил, Чешка, Данска, Естонија, Шпанија, Финска, Франција, Гана, Гватемала, Косово, Израел, Италија, Хонгконг, Литванија, Луксембург, Латвија, Молдавија, САД, Холандија, Норвешка, Нов Зеланд, Полска, Романија, Сингапур, Сингапур, Словачка, Турција, Уругвај и Австралија)

129 Ibid стр.43 (Препорака на ARP, имплементирана од Белгија, Бугарија, Бразил, Чешка, Гватемала, Косово, Израел, Италија, Литванија, Луксембург, Словачка, Парагвај, Уругвај и Австралија)

130 Ibid стр.39 (Препорака на СЗО, имплементирана во Нов Зеланд, Австралија)

131 Ibid стр.40 (Препорака на EUROPRIS и ICPA, имплементирана во Аргентина, Бугарија, Израел и Литванија)

- Лица кои биле во контакт со сомнителни случаи треба да се следат 14 дена од последниот незаштитен контакт.¹³²
- Следењето на контакт треба да започне веднаш откако ќе се идентификува сомнителен случај во затвор или притвор, без да се чека за лабораторискиот резултат, за да се избегнат одложувања во спроведувањето на здравствените мерки кога е потребно.¹³³
- За сите новооткриени веројатни или потврдени случаи да се идентификуваат нивните контакти и да се следат..¹³⁴
- Секој притвореник кој патувал од или живеел во идентификувана област со висок ризик или имал контакт со позитивен случај на КОВИД-19, да биде сместен во карантин во единечно сместување, 14 дена од денот на патувањето или последниот можен ден од контактот.¹³⁵
- Ако не е можно притвореникот да се смести во медицинска изолација, тогаш приведените со слични фактори на ризик и изложеност може да бидат сместени заедно додека трае нивниот карантин.¹³⁶
- Постојано следење на состојбата треба да врши затворскиот здравствен или старателскиот персонал со редовни посети за да се увиди дали се развиле симптоми.¹³⁷

Мерки преземени од страна на државите

- Во Австралија кога затвореник има симптоми на КОВИД-19 или корона вирус треба да биде ставен во карантин при пристигнување на местото каде што ќе ја извишува казната до 14 дена по започнување на симптомите. Затвореникот кој се чувствува добро и е пренесен од карантин во регуларно одделение треба да носи маска 14 дена по преносот и да се следи неговата состојба внимателно за појава на симптоми.¹³⁸ Тестовите се вршат на сите кои страдаат од акутна респираторна инфекција и со потврдена историја на патување во последните 14 дена на места со висок ризик или имаат контакт со некој со потврден случај во последните 14 дена.¹³⁹
- Во Литванија доколку има потенцијален случај на КОВИД – 19, карантин се одредува за другите затвореници од истата просторија или оние кои имале контакти со потенцијално заразено лице. Тие треба да бидат изолирани од остатокот од затворското население до тој степен што немаа да имаат директен контакт со лица без заштитни мерки, сè додека не се добијат резултатите од потенцијално заразено лице.¹⁴⁰
- Во Бразил има превентивна изолација на затвореници кои страдаат од хронични заболувања и затвореници постари од 60 години.¹⁴¹

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Во однос на изолацијата на сомнителните случаи на КОВИД – 19 како одговор од Управата добиваме дека секое новодојдено осудено или притворено лице, по приемот во установата се сметува во изолирана просторија за да се спречи контакт со здравите лица, каде останува во изолација најмалку 14 дена. Но немаме информација што во случај доколку некој од осудените лица кои не се новопримени добие

132 Ibid стр.40 (Препорака на СЗО, имплементирана во Австрија, Белгија, Бугарија, Литванија и Нив Зеланд)

133 Ibid стр.40 (Препорака на СЗО, имплементирана во Белгија и Италија)

134 Ibid стр.41 (Препорака на СЗО, имплементирана во Белгија, Литванија и Нов Зеланд)

135 Ibid стр.41 (Препорака на СЗО имплементирана во Хонгконг и Словачка)

136 Ibid стр.42 (Препорака на СЗО, имплементира во Бразил и Австралија)

137 Ibid стр.42 (Препорака на СЗО, имплементирана во Бразил, Словачка и Австралија)

138 Ibid стр.35

139 Ibid стр.39

140 Ibid стр.41

141 Ibid стр.42

симптоми на вирусот, како се постапува со тоа лице. Од она што би можеле да заклучиме од мерките кои беа наведени е дека комплетно се дезинфицира Арестанското одделение во Клиничкиот центар Скопје е дека сепак пациенти се упатуваат во тоа одделение.¹⁴²

Заклучок

- Позитивно е тоа што новодојдените лица во установите се сместуваат во изолирана просторија, со препорака особено да се внимава на хигиената и никако да не дојде до пренатрупаност во тие простории за изолација, како и засилено остварување на правото на здравствена заштита преку зачестени посети и олеснет пристап до медицински персонал и лекар кај оваа категорија притворени и осудени лица. Тоа би значело воспоставање на соодветни мерки за да се заштитат лицата во изолација од каква било форма на лошо постапување и да се овозможи значаен човечки контакт, преку користење на алтернативни мерки, каде што условите тоа го дозволуваат.

Потреба од лекување на осудените лица во соодветни здравствени установи

Осудените лица кои врз основа на наод и мислење на лекар – специјалист се наоѓаат во животна загрозувачка состојба во моментот кога ќе отпочне со издржување на казната или за време на издржувањето на казната установата ќе ги упати во соодветна здравствена установа на лекување и чување додека не престане потребата од нивно натамошно лекување и чување, што се утврдува според општите прописи.¹⁴³

Согласно стандардите на КСТ, секогаш кога е потребно осудените лица да се хоспитализираат или да се прегледаат од специјалист во болница, треба да бидат транспортирани веднаш и на начин кој одговара на нивната здравствена состојба.¹⁴⁴

ПРЕПОРАКИ ЗА ТРЕТМАН, УПАТУВАЊЕ И ЛЕКУВАЊЕ НА БОЛНО ЛИЦЕ НАДВОР ОД ЗАТВОР

- Лекарот му доставува извештај на директорот секогаш кога се смета дека физичкото или психичкото здравје на едно осудено лице е сериозно загрошено со континуирано затворање или какво било казна затвор, вклучително и услови на самица;¹⁴⁵
- Треба да се преземат соодветни активности за сите потврдени случаи, вклучително и пренесување во специјалистички установи за респираторна изолација и третман, по потреба.¹⁴⁶
- Пренесување на болниот затвореник во болница за понатамошен третман.¹⁴⁷
- Додека болното лице чека да преглед или брза помош, тоа треба да остане најмалку 1 метар од другите луѓе, а доколку е можно да биде изолирано зад затворена врата. Исто така болното лице треба да избегнува да ги допира луѓето, површините и предметите околу него и доколку има потреба од тоалет додека чека лекарска помош, мора да се користи посебна бања, доколку е достапна, која треба правилно да се дезинфицира.¹⁴⁸

142 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

143 Закон за извршување на санкциите член 18б

144 Стандарди на КСТ Стандарди, СРТ/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.32

145 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG) стр.2

146 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.39 (Препорака на СЗО, имплементира во Бразил и Италија)

147 Ibid стр.44 (Препорака на СЗО, имплементирана во Аргентина, Бразил, Белгија, Бугарија, Чешка, Шпанија, Гватемала, Италија, Латвија, Луксембург, Молдавија, Австралија, Пакистан и Словачка)

148 Ibid стр.44 и 45 (Препорака на СЗО)

- Штом сомнителниот случај на КОВИД-19 е пренесен надвор од затворот или другото место на притвор во болничка установа, просторијата каде што бил сместен пациентот и просторијата каде што престојувал пациентот не треба да се користи сè додека не се деконтаминира соодветно.¹⁴⁹
- Ангажирајте дополнителен медицински персонал од воениот систем доколку е потребно.¹⁵⁰

Мерки преземени од државите

- Во Белгија притворениците кои покажуваат умерени симптоми треба да бидат пренесени во затворот Бриж, додека приведените кои имаат сериозни симптоми треба да бидат пренесени во болница;
- Во Чешка доколку затворениците имаат симптоми на КОВИД-19, тие ќе бидат пренесени во затворската болница. Меѓутоа, доколку се најдат заразени лица помеѓу затворениците, тие ќе бидат преместени (во соработка со јавните здравствени власти) во редовна јавна болница која лекува пациенти со КОВИД-19.
- Во Гватемала направена е специфична болница за лица лишени од слобода што овозможува концентрација на болните;
- Во Италија во случај на позитивен исход од тестот за КОВИД 19: здравствениот персонал, координиран од главниот лекар на затворот, ќе го процени, врз основа на клиничките услови на затвореникот, дали треба да остане во здравствена заштита во одделни простории во затворот или тој треба да биде хоспитализиран;
- Во Латвија се овозможува повик на медицинската итна помош, која дополнително одлучува за пренесување на затвореникот надвор од местото на затвор, само во случај на акутна болест што му се заканува на животот на затвореникот и кого медицинскиот персонал во затвор не може да обезбеди соодветна медицинска помош;¹⁵¹
- Во Турција се назначуваат дополнителни лекари со цел минимизирање на пренесувањето на затворениците во болницата.¹⁵²

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Од Управата добивме одговор дека комплетно се дезинфицира Арестанското одделение во Клиничкиот центар Скопје, согласно тоа што досега РСМ нема регистрирано осудени или притворени лица инфицирани од КОВИД 19, нема ни потреба од упатување. Но според наведеното може да се заклучи дека за оваа категорија има специјално одделение и доколку се потврди присуство на вирусот во била која установа, лицето/а ќе бидат префрлени во Арестанското одделение во Клиничкиот центар Скопје.¹⁵³

Информирање на семејството за здравствената состојба на осуденото лице

За секоја потешка болест и за потешко нарушување на здравствената состојба на осуденото лице установата ќе го извести неговото семејство.¹⁵⁴

149 Ibid стр.43 (Препорака на СЗО, имплементирана во Аргентина, Бразил и Белгија)

150 Ibid стр.44 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Шпанија)

151 Ibid стр.44

152 Ibid стр.44

153 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации.

154 Закон за извршување на санкциите член 190

ПРЕПОРАКИ ЗА ИНФОРМИРАЊЕ НА СЕМЕЈСТВО ЗА ЗДРАВСТВЕНАТА СОСТОЈБА НА ОСУДЕНИТЕ ЛИЦА.

- Во случај на смрт или сериозна болест или сериозна повреда на затвореник или пренесување на затвореникот во болница, надлежните органи, освен ако затвореникот не побарал да не го сторат тоа, веднаш да го известат брачниот другар или партнерот за затвореникот или, ако затвореникот е самец, најблискиот роднина и кое било друго лице претходно одредено од затвореникот;¹⁵⁵

Постапување со осудени жени

За осудените бременни жени важат истите прописи во однос на породувањето и мајчинството отсуството од работа и обезбедувањето стручна лекарска како и за сите останати.

Осудените бременни жени по предлог на лекарот се упатуваат во породилното одделение во установата, по правило, четири недели пред породувањето. Тие се породуваат во општите здравствени установи, освен во случаите кога во установата се обезбедени потребните услови за безбедно породување на осудената бременна жена. Во породилното одделение осудената породилка по правило останува до навршената една година од животот на детето, ако не биде пред тоа отпуштена од издржувањето на казната.¹⁵⁶

ПРЕПОРАКИ ЗА ПОСТАПУВАЊЕ СО ОСУДЕНИ ЖЕНИ

- Прибегнување кон алтернативни мерки и санкции во сите фази на спроведување на кривична правда, вклучително и во предистражниот процес, судењето и изрекувањето на казната, како и во фазата по изрекување на казната (со предност дадени на бременни жени, деца што зависат од мајка и повозрасни лица).¹⁵⁷

2.5.7. ПРАВО НА ИНФОРМИРАЊЕ

На осудените и лицата на кои им е изречена заводската мерка упатување во воспитно-поправен дом треба да им бидат достапни законите и подзаконските акти кои се однесуваат на начинот на издржување на казната затвор и мерката упатување во воспитно-поправен дом.¹⁵⁸

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА ИНФОРМИРАЊЕ

- Лицата лишени од слобода да добијат сеопфатни информации, на јазик што го разбираат, за какви било мерки.¹⁵⁹
- Изготвување и ширење на информации што треба да постават во заеднички простории во затворите и во простории определени за правни и семејни посети (превентивни мерки, хигиенски практики, знаци и симптоми на болести, пристап до локална здравствена заштита, употреба на маски за лица кои имаат респираторни симптоми, итн.).¹⁶⁰

155 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG), стр. 2

156 Закон за извршување на санкциите член 192

157 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.7 (Препорака на СЗО, КИПТ и АРП, имплементирана од страна на Бразил, Шпанија Финска, Гватемала, Италија, Норвешка)

158 Закон за извршување на санкциите член 194

159 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.11(Препорака на КИПТ, СЗО и АРП, имплементирана во Австрија, Белгија, Бразил, Костарика, Шпанија, Франција, Гана, Израел, Литванија, Романија и Уругвај)

160 Ibid стр.7 (Препорака на СЗО, имплементирана во Белгија, Бугарија, Бразил, Естонија, Шпанија, Гватемала, Хонгконг, Израел, Литванија, Луксембург, Австралија, Парагвај, Романија и Турција)

Заклучок

- Известувањето добиено од Управата не е поткрепено со информација за тоа како се информираат осудениците и притворени лица за превентивните мерки за лична заштита од вирусот. Во таа насока Управата и установите треба да ги запознаат (вербално или преку изготвување летоци) и редовно и навремено информираат за мерките кои затворот ги презема за справување и превенција од Ковид 19. Исто да се информираат и дали им следуваат дополнителни средства за лична хигиена и заштита, и ако да, колку и каде истите им се достапни.

2.5.8. ПРАВО НА ЗАДОВОЛУВАЊЕ НА ВЕРСКИТЕ ПОТРЕБИ

На осудените лица им е дозволено да ги задоволуваат своите верски чувства и потреби согласно со условите и можностите на установата.¹⁶¹

ПРЕПОРАКА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА ЗАДОВОЛУВАЊЕ ВЕРСКИ ПОРЕБИ

- Суспендирање на верски служби и активности во казнено правните установи.¹⁶²

2.5.9. ПРАВО НА КОНТАКТИ СО НАДВОРЕШНИОТ СВЕТ

Согласно стандардите на КСТ, исклучително е важно осудените лица да одржуваат разумно добри контакти со надворешниот свет. Над се, на лицата мора да му се овозможи да ги сочува своите односи со семејството и блиските пријатели. Водечки принцип треба да биде промовирањето на контакт со надворешниот свет. Сите ограничувања на таквиот контакт треба да се засноваат исклучиво на доволно цврсти безбедносни причини или проблеми со расположливите ресурси.¹⁶³

Допишување и Телефонирање

Осудените лица има право да се допишуваат и телефонираат. Само во затворените одделенија на установите допишувањето и телефонските разговори се вршат под надзор на установата. Осудените лица имаат право без ограничување да се допишува со својот бранител, органите на државната власт и со домашни и меѓународните организации за заштита на човековите права. Во случај на нужда, по барање на семејството, се дозволува телефонски разговор со осуденото лице.¹⁶⁴

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВО НА КОНТАКТ – ТЕЛЕФОНИРАЊЕ/ДОПИШУВАЊЕ

- Било какви ограничувања на контактот со надворешниот свет, вклучително и на посетите треба да се компензираат со зголемен пристап кон алтернативните начини на комуникација, како телефонска комуникација или протокол за комуникација со пренос на глас преку интернет (Voice-over-InternetProtocol communication).¹⁶⁵

161 Закон за извршување на санкциите член 194

162 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.30 (Препорака на ICPS и EURO-PRIS, имплементиран во Белгија, Бразил, Франција, САД и Уругвај)

163 Стандарди на КПТ Стандарди, CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010 Македонска верзија стр.18

164 Закон за извршување на санкциите член 195

165 КПТ - Принципи во однос на постапувањето со лица кои се лишени од слобода во контекст на пандемијата на коронавирусот (COVID-19) - усвоени на 20 март 2020 г.

- Алтернативни мерки за компензација на недостаток на контакт со надворешниот свет (на пр. Зголемување на времетраењето на телефонските повици, воведување на видео конференција, видео-посета, Skype за членовите на семејството, итн.).¹⁶⁶
- Малолетни лица во поправни установи и понатаму треба да добиваат посети од нивните родители или законски старатели.¹⁶⁷

Мерки преземени од страна на државите

- Во Белгија како компензација, сите притворени лица ќе добијат кредитен телефон од 20 евра. Во Естонија приватните телефонски повици се овозможуваат најмалку еднаш неделно. Во Шпанија се зголемува бројот на телефонски повици што им се дозволува на затворениците.¹⁶⁸
- Данската служба за затвори и пробација вовеле компензаторски мерки во врска со зголемениот пристап за остварување телефонски разговори и ќе обезбеди во затворите конзоли за видео игри кои ќе можат да ги позајмуваат затворениците.
- Во Италија осудените лица распоредени во одделенија со средно и високо ниво на безбедност имаат овластување да комуницираат со своите семејства преку електронска пошта. На лицата во одделенија со висока безбедност на заштита веднаш им се дозволува да остваруваат контакти со своите семејства преку одобрени броеви за мобилни телефони. Ним им е дозволено да го користат Skype for business за видео повици со членовите на нивните семејства кои имаат право на посети. Видео разговорите на осудените лица со бранителите секогаш се дозволени преку Skype for business. Казнено-поправната управа на Италија изврши набавка на повеќе од 1.600 мобилни телефони и ќе набави уште 1.600. Се дава можноста за телефонски повици и на броеви на мобилни телефони. Зголемувањето на телефонските повици, над ограничувањата утврдени со важечката законска регулатива, е бесплатно за сите лица. Разговорот на далечина помеѓу осудените лица и нивните роднини ќе се остварува преку видео-врска на Skype, како и преку видео-повици на мобилните телефони.
- Во Литванија комуникација преку користење на напредна технологија за далечинско комуницирање треба да се користат кога/ ако е можно.
- Во Латвија со дозвола на раководителот на затворската установа, дополнителните телефонски повици и видео повици може да бидат распределени на затворениците.
- Во Норвешка дозволени се бесплатни часови за разговор и дигитални посети. Во Полска одобрени се чести телефонски разговори и гледање телевизија.
- Во Словачка, трошоците поврзани со остварување телефонски повици се на товар на затворениците. Со оглед на горенаведеното и по интервенцијата на Управата, операторот (компанија) кој обезбедува телефонски повици за затворениците, одлучи да обезбеди еднократен кредит во износ од 2 (приближно 20 минути повик) за сите затвореници запишани во системот на затвори на Словачка. Обезбедениот кредит важи од 17 март 2020 година и затворениците можат да го искористат сè до моментот кога посетите можат повторно да се извршат. Во случај затвореникот да не го искористи овој кредит, остатокот од него нема да му се исплати на затвореникот по неговото ослободување од затвор.
- Во Шведската служба за затвори и пробација ги сноси сите трошоци за телефонските повици.

166 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.27 (Препорака на КПТ, ICRA и ARP, Имплементирана во, Белгија, Франција, Естонија, Шпанија, Данска, Финска, Гватемала, Италија, Литванија, Латвија, Молдавија, Холандија, Норвешка, Полска, Австралија, Пакистан, Парагвај, Словачка, Романија, Шведска, Велика Британија и Косово)

167 Ibid стр.27 (Препорака на ICRA, имплементирана во Холандија)

168 Ibid стр.27

- Во Обединетото Кралство е дозволено е користење на службата за говорна пошта на затворот или користење на услугата за е-пошта.
- Во Косово им се дозволува на затворениците да се јават по потреба и да инсталираат Виртуелна комуникација на Skype, така што осудениците / притворениците можат да комуницираат со нивните семејства.¹⁶⁹

Заклучок

- Управата со своето известување не наведе како во установите се остварува правото на допишување и телефонирање. Препораките од релевантните меѓународни институции ја истакнуваат потребата од изнаоѓање на алтернативни мерки за осудените и притворени лица да остварат значајни контакти со надворешниот свет (семејство, правен застапник итн.). Препорака е да се овозможат разговори на далечина помеѓу осудените лица и нивните роднини кои ќе се остварува преку, електронска пошта, видео-врска на Skype, како и зголемување на телефонските повици, над ограничувањата утврдени со важечката законска регулатива, притоа тие да бидат бесплатни за сите осудени лица.

Посети

Осудениците имаат право на две посети во текот на месецот од членовите на потесно семејство, а по одобрение на директорот на установата, можат да ги посетуваат и други лица. Посетите се реализираат со или без присуство на службено лице во зависност од видот на установата во која се издржува казната затвор и одделението, тие можат да траат до 60 минути.¹⁷⁰

Осудениците имаат право, по нивно барање да ги посети бранител или полномошник што ги застапува, постата е без присуство на службено лице.

Доколку осуденикот е странски државјанин, лице без државјанство или бегалец, конзуларниот претставник на неговата држава или на државата што ги штити неговите интереси, можат да го посетуваат осуденото лице сообразно со правилата на меѓународното право, под услови на реципроцитет.

Директорот на Управата овозможува посети на претставници или на овластени лица на државните органи, други тела и организации и средства за јавно информирање да вршат надзор над работата на установите, увид и собирање на податоци потребни за водење на кривичната постапка, едукација, известување итн. Причината за посетата се објаснува, преку писмено барање.¹⁷¹

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ ПРАВО НА ПОСЕТИ

- Комуникацијата и посетите може да бидат предмет на ограничувања и надзор кои се неопходни за потребите за продолжување на кривични истраги, одржување на добар ред, сигурност и безбедност, спречување на кривични дела и заштита на жртви на кривично дело, но покрај таквите ограничувања, вклучително и специфични ограничувања наложени од судските надлежните органи, сепак ќе се дозволи прифатливо минимално ниво на контакт. Затворските власти ќе им помогнат на затворениците да одржат соодветен контакт со надворешниот свет и да им обезбедат соодветна помош за да го сторат тоа;

169 Ibid стр.28

170 Закон за извршување на санкциите член 197

171 Ibid член 198, 199 и 202.

- Каде што семејните посети се откажани поради пандемијата (во повеќето земји тоа е случај), затворските служби обезбедуваат бесплатни дополнителни можности за телефонски или видео повици или други средства за контакт и преписка (во некои земји проверени мобилни телефони се дистрибуираат);
- Онаму каде што се дозволени посети на адвокати, пробациски служби или други посети (семејни посети на малолетни лица), се почитува потребната оддалеченост и други заштитни мерки (носење маски, посети зад екраните, итн.);¹⁷²
- Онаму каде не се забранети целосно посетите се прави проценка на здравјето на посетителите преку мерење на треска.¹⁷³
- Проценка на здравјето на посетителите преку прашалник за самоизвестување, кој ќе исклучи постоење на симптомите.¹⁷⁴
- Сите посетители да ја образложат својата историја на патувања.¹⁷⁵
- Сите посетители треба да носат хируршки маски.¹⁷⁶ Во Турција тоа важи само за адвокатите, бидејќи само правните посети се дозволени.
- Предност за посети во паравани – BOX VISITS.¹⁷⁷
- На посетителите постари од 60 години, посетителите кои страдаат од хронични заболувања, бремените жени и малолетните лица нема да им биде дозволена посета.¹⁷⁸
- Привремено ограничување на посети на лице место во затвор.¹⁷⁹
- Привремено прекинување на посетите на лице место во затвор.¹⁸⁰
- Собите и параваните за посета често да се чистат и дезинфицираат.¹⁸¹

Мерки преземени од страна на државите

- Во Италија затворениците подложени на режимот на максимална безбедност ќе продолжат да примаат посети, ваквите посети се во простории одделени од посетителите со стаклена преграда.¹⁸²
- Во Бразил во регионите каде има потврда на случај на КОВИД-19, се воведува суспензија на посети од страна на ризични групи. Во Данска посетите од верските заедници или блиските роднини се советуваат да се одвиваат по телефон. Во Гана Посетите ќе бидат ограничени на едно лице неделно по осудено лице.
- Во Италија посети на осудени лица во затвор кои се под здравствена заштита се дозволени но забранети се директни контакти со нив. Заштитени средби се дозволени

172 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG), стр. 2 и 4

173 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.25 (Препорака на ICPS, имплементира во Аргентина, Бугарија, Бразил, Гана, Хонгконг, Нов Зеланд, Сингапур, Полска, Уругвај и Австралија)

174 Ibid стр.25 (Препорака на СЗО, имплементирана во Молдавија и Австралија)

175 Ibid стр.25 (Препорака на ICPS, имплементирана во Гана и Австралија)

176 Ibid стр.25 (Препорака на ICPS и EUROPRIS, имплементирана во Хонгконг, Италија, Словачка и Турција)

177 Ibid стр.25 (Препорака на ICPS и EUROPRIS, имплементирана во Италија и Австралија)

178 Ibid стр.26 (Препорака на ICPS, имплементирана од Бразил и Уругвај)

179 Ibid стр.26 (Препорака на СЗО, имплементирана во Бразил, Колумбија, Данска Гана, Италија, Латвија и Пакистан)

180 Ibid стр.26 (Препорака на ARP, имплементирана во Белгија, Бугарија, Бразил, Костарика, Чешка, Шпанија, Естонија, Финска, Франција, Гватемала, Гана, Хонгконг, Косово, Израел, Италија, Литванија, Луксембург, Молдавија, Холандија, САД, Полска, Парагвај, Австралија, Романија, Шведска, Словачка, Турција и Велика Британија)

181 Ibid стр.25 (Препорака на ICPS и EUROPRIS, имплементирана во Естонија, Хонгконг, Нов Зеланд, Италија, Турција и Австралија)

182 Ibid стр.25

(во простории целосно поделени со различни влезови и носење на заштитни очила), како и оддалечени контакти.

- Во Латвија се ограничени посетите на трети лица, освен со дозвола на раководителот на установата со цел да ги обезбеди основните функции.¹⁸³
- Во Белгија сите видови на посети се суспендирани 14 дена, односно на групните посети и за медиуми. Сите посетители кои мора да се сретнат со осудените лица од професионални причини, сè уште можат да пристапат до затворот, како на пример лица поврзани со полицијата, безбедносните и информативните служби, како и судските власти, имено адвокатите, судиите и персоналот на терапевтска помош.
- Во Чешка суспензијата за посети не се однесува на органите за прогон, но тие мора да носат маски.
- Во Естонија се суспендираат сите посети, освен посети на бранители во кривична постапка, адвокати, религиски лица, нотар и конзуларни службеници од земја на националност на осудените лица.
- Во Финска се суспендирани сите посети, Освен состаноци на полицајци и адвокати.
- Во Хонгконг суспендирани се активностите во центарот за рехабилитација од страна на невладини организации.
- Во Литванија посетите на бранителите се дозволени во исклучителни случаи кога тие се неопходни за заштита на човековите права и ако тоа не биде сторено би претставувало сериозно и неповратно кршење на човековите права.
- Во Холандија може да се остварат само посети поврзани со судските процедури кои се неопходни.
- Во Норвешка исклучоци може да се направат во вонредни околности, но само ако управителот на затворот одлучи дека посетата е строго неопходна. Ке има посети од адвокатите на одбрана, полицијата и амбасадите.
- Во Австралија исклучок се лични посети, правните или службените посети, кои ќе се спроведат во согласност со советите на Главниот директор, особено во врска со социјалното растојание.
- Во Словачка се одлага влез на претставници на телата надлежни за спроведување на законот, како и за активности што тие треба да ги извршат, само кога тоа е неопходно за правни или други образложени причини.¹⁸⁴

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Со наредба донесена од страна на Управата за извршување на санкциите на ден 11.03.2020 год, на територијата на цела држава се забранети погодностите на осудените лица што значи почести посетите од семејството, посети во и надвор од установата.¹⁸⁵

Заклучок

- Во добиениот одговор од Управата не е наведено дали постојат исклучоци во кои ситуации би можело да биде одобрена посета. Постојат категории на осудени/притворени лица за кои треба да се направи проценка за целисходноста од целосната забрана на контактите пред се со семејството, пред се ова се однесува на семејни посети на малолетни лица, кои би можеле да се одржуваат со почитување на по-

---

183 Ibid стр.26

184 Ibid стр.26

185 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации

требната оддалеченост и други заштитни мерки (носење маски, посети преку монитор итн.).

Треба да се овозможат посети на бранители во кривична постапка, но притоа треба да се прави проценка (дали бранителот или осуденото/привореното лице спаѓа во ризична категорија граѓани), да се прават епидемиолошки анкети за самоизвестување, кој ќе исклучат постоење на симптомите, како и редовно мерење на температура, одржување дистанца, носење заштита опрема и редовна дезинфекција на просторија по одржување на средба.

Право на примање на пратки

Осудените лица имаат право да примаат пратки (за пратка се смета и парична пратка), од страна на членови од потесното семејство. Пред врачувањето на пратката нејзината содржина се прегледува во присуство на осуденото лице.¹⁸⁶

ПРЕПОРАКИ ЗА ПРИМАЊЕ НА ПРАТКИ

- Ограничувања наметнати врз пратките испратени во затвор.¹⁸⁷

Мерки преземени во државите

- Во Белгија итните пратки сеуште се примаат.
- Во Естонија Пакетите за затворениците се примаат само преку Поштенска служба.
- Во Гватемала задолжителна дезинфекција. Во малолетничка поправни установи се дозволени само хигиенски производи.¹⁸⁸

Заклучок

- Управата во своето известување не наведе дали и понатаму се дозволува примање на пратки, начинот на кои се примаат и кои работи се дозволени да се примаат. Иако препораките се однесуваат на тоа да се ограничи приемот на пратки, сепак Управата треба да дозволи прием на одредени пратки под специјални хигиенски стандарди, ова пред се треба да се однесува на итните пратки, хигиенските производи и храна.

2.6. ПОГОДНОСТИ НА ОСУДЕНИТЕ ЛИЦА

За доброто поведење и залагање во работата, како и за поттикнување на добро однесување и за развивање на чувството за одговорност и за интерес и соработка во третманиот што се спроведува во установата, на осудените лица можат да им се дадат одделни погодности. Погодностите претставуваат збир на мерки за поттикнување на довербата на осуденото лице, ублажување на затворската дисциплина и негативните влијанија на затворањето, одржување на односите со семејството и надворешниот свет, поттикнување на учеството на осуденото лице во остварувањето на процесот на ресоцијализацијата, јакнење на одговорноста и самодовербата заради негово оспособување за живот во согласност со правниот поредок и исполнување на граѓанските обврски.¹⁸⁹

---

186 Закон за извршување на санкциите член 204

187 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.14 (Препорака на ARP, EUROPRIS и ИСПА, имплементирана во Белгија, Естонија и Гватемала)

188 Ibid стр.14

189 Закон за извршување на санкциите член 217

Погодностите се состојат од:

- уредување на животниот простор со лични предмети,
- почесто примање на пратки или примање на пратки со поголема тежина,
- продолжени посети или посети без надзор во просториите на установата,
- телефонирање без надзор,
- престој со брачен или вонбрачен другар во посебна просторија без надзор,
- посети надвор од просториите на установата до четири часа,
- слободен излез од установата до седум часа,
- отсуство до 15 дена во текот на годината, односно до 30 дена за лица на кои им е изречена мерка упатување во воспитно-поправен дом со тоа што отсуството во текот на месецот не може да биде подолго од три дена и
- целосно или делумно користење на одморот надвор од установата.¹⁹⁰

ПРЕПОРАКИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПОГОДНОСТИ НА ОСУДЕНИТЕ ЛИЦА

- Спроведување на мерки за ограничување на движењето на луѓето во и надвор од притворот и верификација на симптомите при нивното враќање.¹⁹¹
- Издавање упатства со цел да се процени здравствената состојба на сите осудени лица (присуство на симптоми компатибилни со КОВИД-19) при нивното враќање во казнено-поправната установа.¹⁹²

Мерки преземени од страна на државите

- Во Данска сите дозволи за отсуство на осудено лице се отповикани и ќе добијат дозвола за отсуство само под итни околности.
- Во Шпанија привремените излези се дозволени ако осуденото лице прифати 14 дена изолационен период по неговото враќање и под услов осудениот да оди во карантин и прифати да го контролира затворскиот персонал преку видео разговор.
- Во Финска излез е дозволен само ако е строго неопходно.
- Во Латвија на осудените лица кои ја издржуваат својата казна во отворено одделение во затвор, не им е дозволено да го напуштат затворот, освен за оние што работат надвор од установата. Забрането е осудените лица да го користат доделените погодности за привремено напуштање на територијата на установата.
- Во Косово се забрануваат слободните викенди за осудениците.¹⁹³

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Со наредба донесена од страна на Управата за извршување на санкциите на ден 11.03.2020 год, на територијата на цела држава се забранети погодностите на осудени-

---

190 Ibid член 218

191 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр 37 (Препорака на СЗО, имплементирана во Аргентина, Бразил, Бугарија, Чешка, Данска, Естонија, Шпанија, Финска, Гана, Израел, Литванија, Луксембург, Латвија, Молдавија, Норвешка, Холандија, Романија, Шведска, Австралија, Турција, Словачка и Косово)

192 Ibid стр.37 (Препорака на ИСРА, имплементирана во Аргентина, Бразил, Хонгконг и Уругвај)

193 Ibid стр.38

те лица што значи почести потсети од семејството, посети во и надвор од установата, домашно отсуство, годишен одмор, работно анагажирање надвор од установата.¹⁹⁴

Заклучок

- Управата ги следи светските практики и ги имплементира препораките за ограничување на погодностите пред се оние кои се однесуваат на контакти со надворешниот свет како посети надвор од просториите на установата, посети на брачен/вонбрачен другар, отсуства и користење на правото на одмор надвор од установата. Но, сепак оваа генерална мерка треба да остави простор за исклучоци особено кога тоа е строго неопходно, со следење на протоколите на Министерство за здравство. Од Управата не добивме информација за алтернативни мерки, ниту дали им е дозволено телефонирање и примање на пратки на осудените лица. Оттаму, сметаме дека Управата треба да направи проценка пред се на тоа кои погодности се безбедни (телефонирање и примање на пратки) и не претставуваат ризик и врз основа на тоа да дозволи користење на истите.

2.7. ПРЕМЕСТУВАЊЕ НА ОСУДЕНИ ЛИЦА

Осудено лице има право по негово барање или на предлог на директорот на установата да биде преместено на натамошно издржување на казната затвор од една во друга установа од ист или од различен вид доколку: му е загрозен животот или телесниот интегритет; за да биде поблиску до живеалиштето или престојувалиштето на неговото семејство; поради преполнет капацитет на установата; поради рационалност на судската постапка и поради неопходна соодветна здравствена заштита, образование и други третмански потреби.¹⁹⁵

ПРЕПОРАКИ ЗА ПРЕМЕСТУВАЊЕ НА ОСУДЕНИ ЛИЦА

- Преместувањето на осудени лица меѓу затворите се извршува само доколку е потребно од внимателно проценети безбедносни причини.¹⁹⁶
- Прераспределување на осудени лица во различни затвори.¹⁹⁷
- Спроведување на мерки за ограничување на трансферите во системот на затвор/притвор.¹⁹⁸
- Осудените лица кои треба да бидат преместени во друг затвор, најпрво треба да бидат тестирани со земање примерок од брис, па по добиениот негативниот исход на споменатиот тест, да можат да бидат преместени.¹⁹⁹
- Да се користи соодветна придружба што треба да ги следат совети за безбедни трансфери.²⁰⁰

194 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации

195 Закон за извршување на санкциите член 223

196 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG), стр. 4

197 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations стр.6 (Препорака од ИСРА, имплементира во Финска)

198 Ibid стр.37 (Препорака на СЗО, имплементирана во Чешка, Естонија, Шпанија, Финска, Франција, Хонгконг, Италија, Израел, Литванија, Луксембург, Латвија, Молдавија, Норвешка, САД, Романија, Шведска, Австралија, Словачка и Косово)

199 Ibid стр.37 (Препорака дадена од EUROPRIS, имплементирана само во Италија)

200 Ibid стр.37 (Препорака на СЗО, имплементирана во Бразил, Хонгконг, Норвешка, Словачка и Австралија)

- Во случај на транспортирање на потенцијален заболен, мора да има деконтаминација на возила, тие треба да се чистат и дезинфицираат што е можно поскоро пред да бидат вратени во употреба.²⁰¹

Мерки преземени од страна на државите

- Во Чешка воведена е телемедицина кога е можно (превентивните здравствени проверки се одложени; исти како и не-ургентни медицински интервенции).
- Во Естонија медицинските прегледи се препорачуваат да се вршат во одделенија каде се сместени осудени лица, во исклучителни случаи и кога е потребно во медицински одделенија.
- Во Италија дозволени се само трансфер на осудени лица од здравствени причини и за оние кои се засновани на одредена ситуација, како: трансфери од безбедности причини и за зачувување на ред, како последица на неодамнешните немири и проблеми настанати во казнените установи; трансфери заради правда (таму каде што не е можно да се учествува во расправата преку системот за видео-конференција). Секое осудено лице кое излегува од затвор, ќе биде подложено на тестирање со земање на примерок од брис, тестот е направен од надлежен здравствен персонал.
- Во Латвија се ограничуваат пресметувањата освен пренесување на осудени лица во латвиската затворска болница во затворот Олаин и за започнување со извршување на казната на осудениците.²⁰²
- Во Бразил задолжителна употреба на лична заштитна опрема (главно маски) од страна на сите инволвирани лица за време на транспортот на болно осудено лице.
- Во Австралија се преземат мерки на претпазливост од страна на осудеото лице и персоналот за време на трансферот за да се минимизира ризикот од пренесување со носење маски, и придржување до строга хигиена на рацете и начинот на кашлање.²⁰³
- Во Бразил кога се преместува ризичен случај задолжително е да се следат мерки што обезбедуваат вентилација на возилото.
- Во Турција редовна дезинфекција на транспортните возила, усогласеност со правилата за хигиена, независно од транспортот на суспектното лице.²⁰⁴

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Од Управата добивме информација дека Арестанското одделение во Клиничкиот центар Скопје е спремно да прими пациенти, но не беше наведено дали тоа само се однесува на заболените од КОВИД 19 или пак и за останатие интервенции кои се потребни на лицата во установите.²⁰⁵ Во однос на останатите преместувања кои се законски дозволени на осудениците нема известување за преземени мерки.

2.8. ОТПУШТАЊЕ НА ОСУДЕНИТЕ ЛИЦА

Осудените лица се отпуштаат од издржувањето на казната по издржаната казна, по простување на остаток на казната со акт на надлежен орган, по одлука за условен отпуст и по одлука на директорот на установата за предвремено отпуштање од издржување на казната. Пред отпуштањето осуденото лице мора да биде прегледано од лекар во установата кој писмено ќе ја констатира неговата здравствена состојба во моментот на от-

201 Ibid стр.37 (Препорака на СЗО 2020, имплементирана во Бразил, Бугарија, Турција и Австралија)

202 Ibid стр.38

203 Ibid стр.38

204 Ibid стр.38

205 Известување од Министерство за правда – Управа за извршување на санкциите бр.06-879/4 по Барање за слободен пристап до информации

пуштањето. Доколку лице е тешко болно, установата ќе го смести во најблиската здравствена установа.²⁰⁶

Во однос на темата на анализата најрелевантно, покрај условниот отпуст е и отпуштање по одлука на директорот на установата. Законодавецот пропишал конкретни рокови во кој е можно отпочнување на постапките за отпуст, како на пример отпустот пред истекот на казната по одлука на директорот, меѓутоа не е предвидена можност за скратување на роковите во случај на епидемија, а по поднесено барање или по иницијатива на директорот на установата, имајќи ја предвид состојбата во конкретната установа и (не)можноста да се одговори на засилените барања за превенција за заштита од заразната болест.

ПРЕПОРАКИ ЗА ОТПУСТ НА ОСУДЕНИ ЛИЦА

- Можноста за помилување од медицински причини или предвремено ослободување треба да се испита за лица кои не се подобни на постојан притвор/затвор заради сериозен физички хендикеп, напредна возраст или фатална прогноза во брзо време;
- Кога е претходно договорено пуштањето, на осуденото лице ќе му се понуди лекарски преглед што е можно поблиску до времето на пуштање. При ваквото испитување, особено внимание треба да се посвети на: дијагностицирање на физичко или ментално заболување и преземање на сите неопходни мерки за негово лекување и за продолжување на постојниот медицински третман; изолирање на осудени лица сомнителни дека се заразени во период на инфекција и нивно соодветно лекување; договори со здравствени установи за продолжување на потребниот медицински третман по пуштањето на слобода;
- Мора да се преземат чекори за да се обезбедат соодветни документи и документи за идентификација и да им се помогне во изнаоѓање соодветно сместување и работа на осудените лица кои што се отпуштаат од затвор. На ослободените лица им се обезбедува моментални средства за егзистенција, соодветна облека во однос на климата и сезоната и да имаат доволно средства за да стигнат до нивната дестинација.
- Кога пробацискиот персонал работи во затвор, за време на СОВИД-19 тие ги идентификуваат ранливите лица и работат приоритетно со нив – инаку како општо правило, објавено е дека заради санитарни грижи, посетите во многу земји од страна на пробацискиот персонал во затворите се откажани;²⁰⁷
- Осудените лица чии казни се изминати во текот на пандемијата што не покажуваат никакви симптоми на заболување да се отпуштат. Лицата чии пак казни истекуваат за време на пандемијата притоа страдаат од вирусни симптоми, ќе биде побарано доброволно да се останат во карантин во установата по датумот на нивниот отпуст, сè додека не се подобри нивната состојба.²⁰⁸
- Контрола на условно отпуштените осудени лица преку телефон.²⁰⁹
- На сите осудени лица непосредно пред да бидат отпуштени треба им се мери температура.²¹⁰
- Во Пакистан владата дозволи две месеци намалување на казната во помалку тешките кривични дела.²¹¹

206 Закон за извршување на санкциите член 243 и 245

207 COVID-19 RELATED STATEMENT BY THE MEMBERS OF THE COUNCIL FOR PENOLOGICAL CO-OPERATION WORKING GROUP (PC-CP WG), стр. 2 и 3

208 A Guide for Decision-Makers on Worldwide Practices and Recommendations Стр.9 (Препорака од ICPSA, имплементирана во САД)

209 Ibid стр. 9 (Препорака од EUROPRIS, имплементирана во Шпанија)

210 Ibid стр. 16 (Препорака на EUROPRIS, имплементирана во Белгија)

211 Ibid Стр.6

Мерки преземени од страна на Управата за извршување на санкциите

- Нема податоци за отпуст по било кој основ од страна на Управата за време на КОВОД 19 кризата.

Заклучок

- Од Управата не добивме информација за преземени мерки во однос на отпуст на осудените лица. Преземањето на мерки во овој сегмент е од особено значење за зачувување на здравјето како на осудените лица така и на нивните семејства во прв ред. Управата треба да ја преиспита можноста за помилување од медицински причини на ризични категории на осудени лица. Кога е веќе договорен отпуст на лицето треба да му се изврши лекарски преглед што е можно поблиску до времето на пуштање, врз основа на резултатот да се одреди понатамошно постапување со лицето согласно протоколите на Министерството за здравство. Доколку лицата кои се отпуштат немаат средства за егзистенција и транспорт, да им се обезбеди безбеден транспорт до саканата дестинација како и моментални средства за егзистенција, соодветна облека.

Осудениците на условен отпуст да се контролираат согласно користење алтернативни мерки за проверка.

3.

ТРАНСПАРЕНТНОСТ

На интернет страната на Управата за извршување на санкции <https://www.pravda.gov.mk/uis-novosti>, нема соодветни известувања за мерките кои ги преземала истата за да ги заштити осудените и притворените лица во установите под нејзина надлежност. Последната објава на оваа страна датира од 27-ми септември 2019 година. Врз основа на ова можеме да заклучиме дека не постои проактивна транспарентност на Управата и единствениот начин на кој може да се обезбедат информации е преку барање за слободен пристап до информации од јавен карактер. На овој начин, Институтот за човекови права ги обезбеди информациите и податоците за преземените мерки, а за потребите на оваа анализа.

